

فہرست کتب شاعرانہ

نمبر صفحہ	نام شاعر	نمبر صفحہ	نام شاعر	نمبر صفحہ	نام شاعر
					روایات
۱۰۰	نواب برنالی ملک	۶۴	سیا سبب غنیم	۲۷	
	لیٹا پوری		اسیرانہ سرافوردی	۲۹	۸ اتوری قباوری
۱۰۱					
	نواب ابو المنصور	۶۱	مکاد الملک	۵	۱۱ ارتقی ہردی
۱۰۳	صفدر جنگ	۶۰	نواب نظام الدولہ	۵۴	۱۳ ابو سعید بن ہریر
					سید سلمان لہوری
۱۰۶	کشتہ شدن ہمدانی	۶۷	شہید		
۱۰۷	جلوس امیر شاد دربار	۶۸	نوائے جنگ	۵۹	۲۱ آفرین خمرانی
	کشتہ شدن صدا		امیر بانک	۶۱	۲۳ امید زاری
	شیراؤ		رقتی قلعہ ہمدان		
۱۱۰	نول راسے		رقتی قلعہ دولت آباد	۶۶	۲۵ جہانگشی ہندی
۱۱۱	قصہ عجیبہ ساریان	۸۰	رقتی قلعہ دولت آباد		از اشعار سیراؤ شہزادہ
					واقعہ
۱۱۳	وزیر الملک	۸۶	دعائے سنہ انم		۲۷ الفی ہردی
۱۱۴	شجاع الدولہ		آنجبا		۲۸ ازباد میر حسن
	شہادت عالمگیر	۹۰	منستن	۶۸	۶ آفران ہمدان
۱۱۶	جلوس شاہ عالم بہار	۹۱	قلعہ		تحقیق الفقہ فہم
					و تقریر سلطان آفرین
۱۲۲	سورتن میرن بنگالہ	۹۵	بجبا پور		۲۹ آکسفٹ گلشن
					آجھاد
۱۲۳	از برق		منستن	۶۹	
	آمدن امیر شاد دربار	۹۷	تسلعہ		۱۰۰ آغا بنیاد غنیم
	بار اول		اسیر		۱۰۱ استداسے
۱۲۵	بار دوم		نوائے آجھاد	۱۰۱	۱۰۲ تاج غنیم برکات
۱۲۷	بار سوم	۶۸	ثانی		۱۰۳ غل غنیم در بنگالہ
	بار چہارم		سورتن پور	۷۲	۱۰۴ نوکری شہزادہ سیراؤ
۱۲۹	بار پنجم	۹۹			

روایات لباء

پدر باجسکے

باسا علی

سرفندی

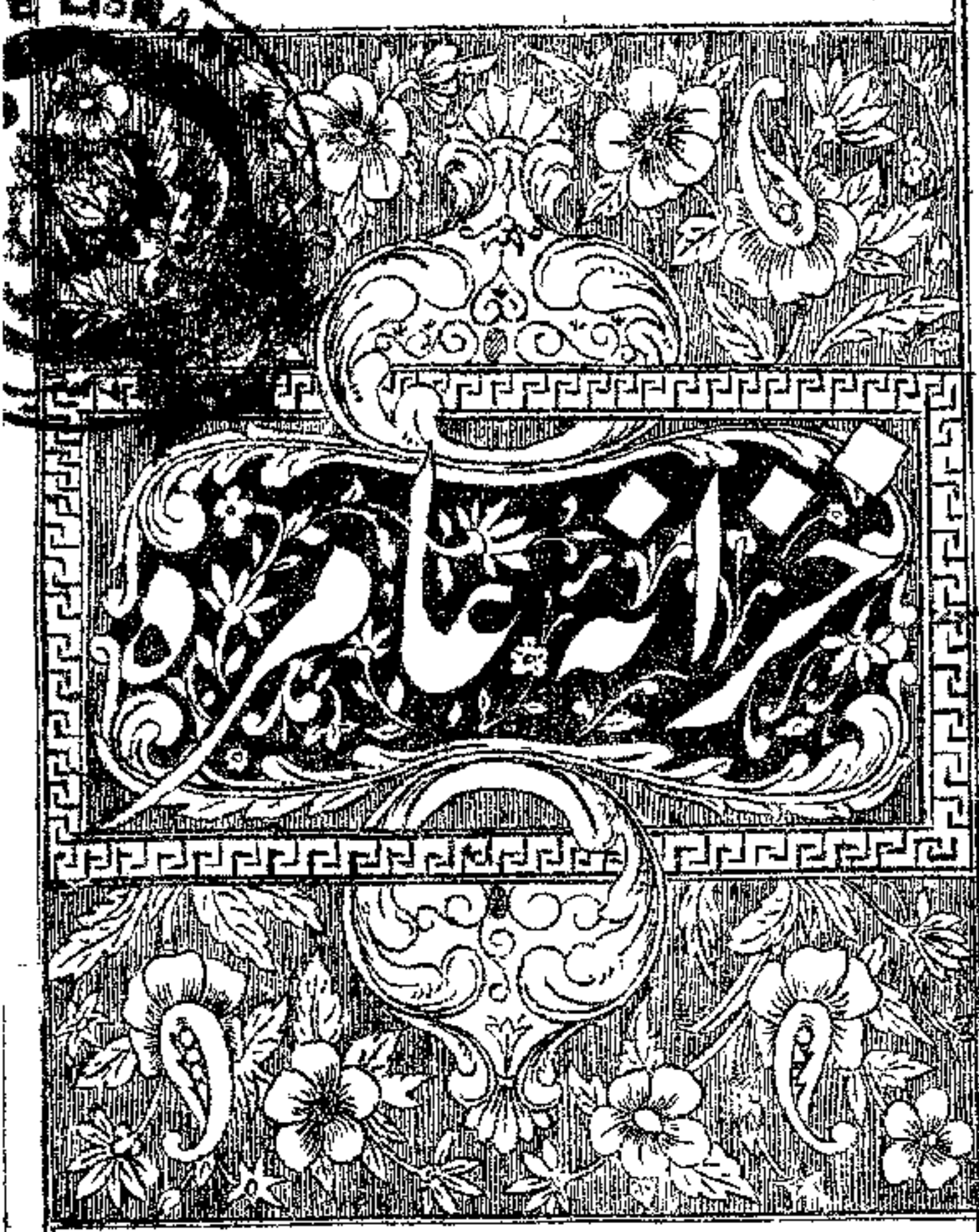
بنانی ہردی

نمبر صفحہ	نام شاعر	نمبر صفحہ	نام شاعر	نمبر صفحہ	نام شاعر	نمبر صفحہ	نام شاعر
۱۵۰	باقیانائینی	۱۸۳	حسبے تہ سنے	۲۲۳	سید ذوالفقار	۲۵۲	سلطان سائیدی
۱۵۱	مینزا بیدیع زبیر آبادی	۱۸۵	حرفی اصغمانی	۲۵۸	شروانی	۲۵۸	سلطان سیکھی
۱۵۲	بیمنا	۱۸۶	حسبیدی تبریزی	۲۲۸	ذوقی سمرقندی	۲۵۵	بھجر کاشی
۱۵۳	میدل علی بیدیع آبادی		ذکر ہنسہ		ذکا بگرامی دگر		دھنل شعری دگر
۱۵۴	بھجر بگراسے	۱۸۹	حیاتی گیلانی	۲۶۱	سرمان اننگلا آباد	۲۶۱	میرصوم برادرزادہ
۱۵۵	دریغ السار	۱۹۲	حیاتی کاشی		ردیف الراہ		بھجر کاشی
۱۵۶	تودی سمرقندی		مزین اصغوانی	۲۶۲	سعید الیاس نے	۲۶۲	سعید الیاس نے
۱۵۷	لاترالی بھٹی		بیغے خواجہ شعری	۲۶۳	رد کی سمرقندی	۲۶۳	سرخوش
۱۵۸	تراب	۲۰۰	حاکم لاہوری		رشید کی سمرقندی		ردیف اشہین
۱۵۹	ردیف انار		ردیف الحار	۲۳۲	رفعی کاشی	۲۳۲	شہیدی قمی
۱۶۰	ثابت الہ آبادی	۲۰۳	خاقانی شروانی	۲۳۳	ربیع خزوبی	۲۳۳	شریف تبریزی
۱۶۱	ثبات میر محمد عظیم	۲۰۹	امیر خسرو دہلوی	۲۳۸	راتم مشہد سے	۲۳۸	شکبہ تبریزی
۱۶۲	ردیف حکیم	۲۱۵	طریق دزن قیں	۲۳۳	راج سیالکوٹی	۲۳۳	شکبہ تبریزی
۱۶۳	مولانا جمال الدین		خواجہ کرمانی	۲۳۵	راج کشمیری	۲۳۵	شکبہ اصغمانی
۱۶۴	شیخ جمال دہلوی	۲۱۵	ردیف الدال	۲۳۶	لہا سب اصغمانی	۲۳۶	شانی سنگھ
۱۶۵	ردیف الحار		دانش شہدی		ردیف الراہ		ذکر دزن شعرا وغیرہ
۱۶۶	سید حسن غزنوی	۲۱۷	درگاہ قلیخان	۲۴۰	نذاتی خواجہ سار	۲۴۰	شہیدا
۱۶۷	خواجہ حافظ شیراز	۲۲۱	بسادہ		ردیف اشہین		شوکت بخاری
۱۶۸	ردیف الدال		ردیف الدال	۲۸۳	شیخ سعدی	۲۸۳	شاعر بگرامی
۱۶۹	ردیف الدال		شیخ سعدی		ردیف الصبار		ردیف الصبار
۱۷۰	خواجہ حافظ شیراز		سید حسن غزنوی	۲۸۷	ردیف اصغمانی نصیر	۲۸۷	ردیف اصغمانی نصیر

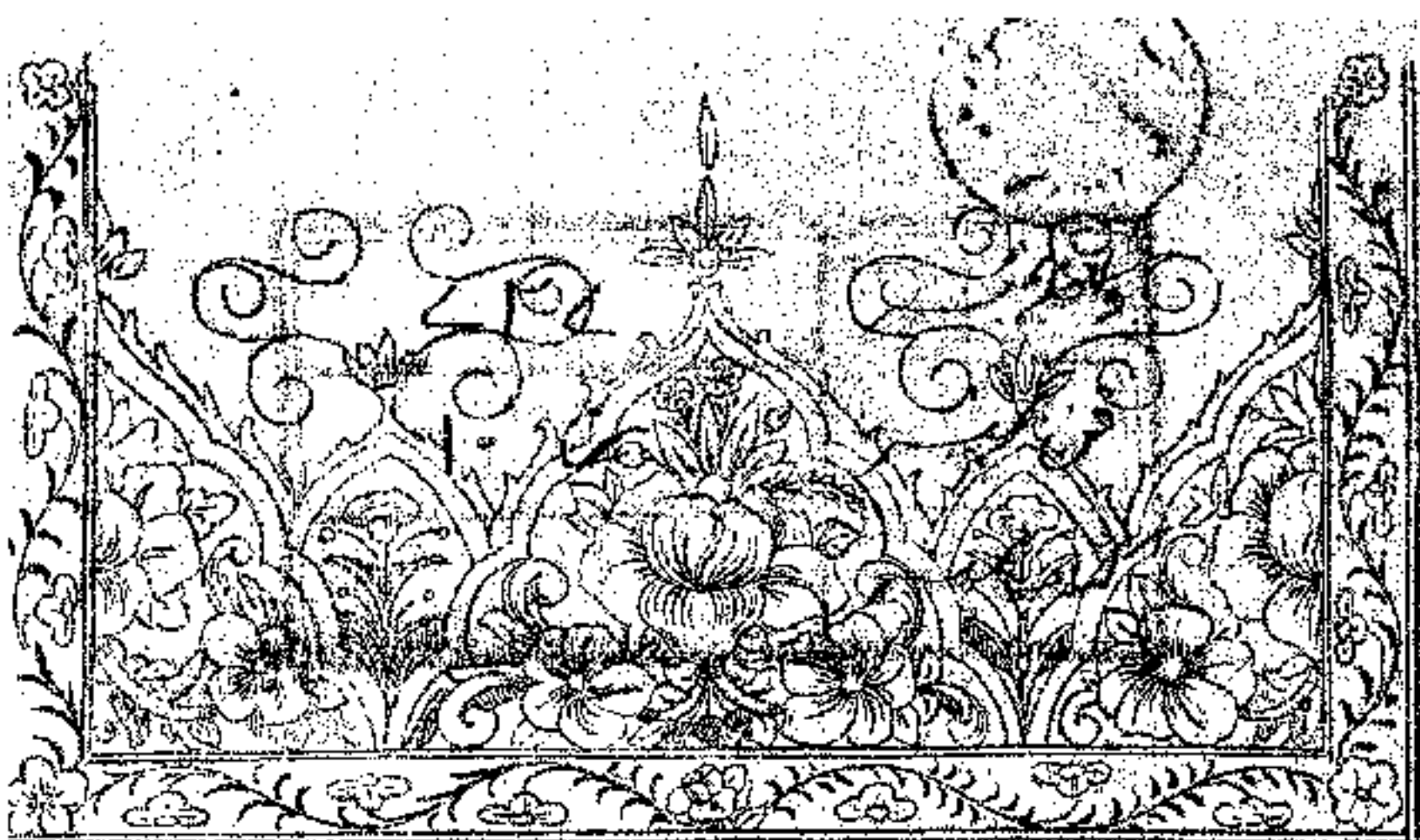
نمبر صفحہ	نام شاعر	نمبر صفحہ	نام شاعر	نمبر صفحہ	نام شاعر	نمبر صفحہ
۲۹۳	میر حسین طہرائی	۳۲۳	عزت شیرازی	۲۲۵	کاشی نیشاپوری	۲۲۵
۲۹۶	صادق مہر گنگوہار	۳۳۸	سندی لکھنوی	۳۸۹	کاشی	۲۲۶
	ردیف الفضا	۳۳۲	عالی شیرازی	۳۹۰	کاسے	۲۲۹
		۳۳۷	عادل شاہجان آبادی	۳۹۱	کلیم ہدایتی	ردیف النون
۲۹۷	غنیہ	۳۵۲	میر علی بیگلرانی	۳۹۶	قزاق دہلی	نظامی گنجوی
	تکلیف بجز عذرا	۳۶۱	مضامیر زار		ردیف اللام	بیان تشبیہ
	ردیف الطائر		ردیف آئین	۳۶۷	لطف الدین شاپور	نظامی دروغی سرتوزی
		۳۶۳	عزیزی مٹھوڑی	۳۶۸	سنانی شیرازی	امیر نظام الدین کبیر
۳۰۰	طالب آملی	۳۶۵	غزوی شیرازی		ردیف المہم	نظام استرآبادی
	ردیف النظار		ردیف انوار	۳۹۹	سزوی نیشاپوری	نہج کشمیر
		ایضا	فرہادی ملوسی		بیان حبیبی	ذمعی حیدر شانی
۳۰۳	ظہیر خارا بی	۳۶۷	فرخی سیستانی	۴۰۱	محمد الدین ہنگ	نظیری نیشاپوری
	قصائد ہالیات		مطربی نیشاپوری	۴۰۲	میر حاجی	دعوت عرضی
	تفسیر کلامیہ انوار		فرخی کشمیر	۴۰۳	محمی لاہوری	نعتی کرہ
۳۱۳	ظہری توشہری	۳۶۸	فنا نضر الہی		محمی لاہوری	نکست برہان پور
	ردیف لعلین	۳۶۳	مضمون علی حارس		محمی لاہوری	ردیف الواو
			فخیر گنگوہار	۴۰۴	محمی لاہوری	و توئی نیشاپوری
۳۱۷	جاس روی	۳۶۵	نصیر دہلوی	۴۰۵	محمی لاہوری	وجہ ان سہندے
	عنصری بلخی		ردیف القاف	۴۱۱	کاک قے	والدہمستانی
۳۱۸	عرفی شیرازی	۳۶۷	قریبی ذکر بیدگل	۴۱۲	سج کاسے	واقف پٹالو سے
	شرح بیست و دو	۳۸۰	سید قمر الدین گنگوہار	۴۱۳	سج کاسے	نور شاہ کبیر گنگوہار
۳۲۳	شیخ عبدالقادر برہان		ردیف لکھنوی	۴۱۴	سج کاسے	اورنگ آبادی
				۴۱۵	سج کاسے	ردیف الہام ہوز
				۴۱۶	سج کاسے	ہلالی شیرازی
				۴۱۷	سج کاسے	ردیف الیاء

صفت کرم و کما فضل خلاصه روز ما
چون غنچه بین نون و نون بین نون

درین نشانی که نشانی کما بین کرم و کرم

سلسله‌های علمی ایران

سرکلام را بجهت صانعی که انسان را بگوهر گرانمایه ناطقه نواخت و در بان او را بچوهر زوهر سخن مجاز
ساخت و آبروی مقال را در سینه درود و در سلی که موز و نمان پای تخت رسالت را بنظم کالی سخن موعود
و ثنا گستران جناب اقدس بانعام پویش شمول عوالم غایت خاص مینمود و اهل بیت او که با و طمان خاندان
و الاصله از چند نجات اند و غنچه و اصحاب او که در حدیثان استخوان معنی به تحصیل دولت اشراف
چهره امتیاز برافروختند اما بعد و انتخاب او را در شش کلامی فقیه آزاد و سنی استغنی بکار اعمی بجز عرض صاحب
دل انا و خدا و ندان و دیده بنیاسیرند که چنان پشت نمیشد یعنی فلان که اعیانیت زندگی جاوید ممتاز از
و کس سالان جهان دیده یعنی کواکب بر حمت این دولت عظمی سرفرازان عالم نصیبان عالم علی با آنکه نسبت
ابار علوی اند اینها را از عمر مستعار حقه کمی رسید و پایه تنگی که هیچ نیز و تسلیم کردند که سبب از انسان که
با وصف حسن تقویم و استحقاق تکریم و منظریت جمال الهی جامعیت کمالات نامتناهی این عظیم
جبابی در هم می شکند و این چرخ عالم بهالت شمر می چشم بر هم میزند چه از آغاز نشود تا تا بهنگام به
که اکثر آن پانزده سال است بخت میگذراند و بنا بر عدم حصول تشریح قدر عمر گرامی که سر میزند و بعد از آن

از این وقت تحلیل قوی تبدیل آبهاست پس عمری که آنرا عمر توان گفت بشهر طبرستان فرستادند و دستوری
 و فرات و حتی هم انقیاب شود همین بست پنج سال است و اگر اوقات خواب که برادر مرگ است برآید
 بنده زنده گور هم بقصان میگردد و هرگاه خود انسان این حالت دارد و پیدا است که آثار او چه قیام
 و نقوش او چه ثبات داشته باشد الا نفس سخن زاده الله شرفا که از اسب که کتفنا مضمون است
 و از دست بر و تا با جگر حوادث مامون و شش این است که روح سخن و نوع قالب دارد و قلمی دارد و
 هر دو نوع اگر قالبی بر هم منجور و قالب دیگر مثل او بوجود می آید بگذرد زمان واحد قوالب لا شخصی شرف
 طول خود مینماید و این سلسله همیشه برپا است صاحب او تا روز قیامت کامیاب بقائنا علی هدایه صحت
 عزیز القدر مبارک و لا محمد سلاله تعالی که بگذرد زاده فقیر است خویش نمود که تذکره تالیف کرده شود در ذکر
 شجرای که چرخ مع ارباب کرم افر و خفته اند و صلوات از دولت قدر دانی محمد جان خود اند و خفته چون
 خاطر شارالیه عزیز بود انعامی و حسن قبول رسید و تراجم موزون است که علم صلواتشان حاصل شده و قوم
 لرید و خانه تقریب جوهر سخن چنان که از ارباب صلوات نیستند نیز نگاشته و در ضمن آن نوایدی که بجا
 خود چهره و صنوع خواهد بود و خست منظور و نامین نامه خزانة عامه مقرر گردید تاریخ تالیف مطابق است
 سبعین نایه و لغت چنین بنظم رسید قلمی آزاد رقم نمود که تذکره در حبیب ورق ریخت نفوسه و گنجور و گوهر
 فتانده حق و اده عجب خزانة عامه و توقع از باران حال و نودار و ان استقبال آنکه اگر حیانا فوئی است
 و پدید عارضه بر و از ند و اگر سخای ملاحظه شود شفاست صواب محو سازند ان الحسنایک هبنا
 مشنون باران نشود که نشا تذکره صلوات از دوستی و کرم طلبی است عا شاو که بکه منظور آن است که هر
 مذکره نویسی برای انقباز تالیف خود از غیر نوعی از تخصیص اختیار کرده مثل تخصیص عصر یا عصر
 بار حال بانسار تخصیص از باب صلوات از کسی می شنیده نشد لهذا این ترتیب خاص اختیار افتاد
 اسحق شد علی حسانه که این در بوزه گرفتین الهی در شام عمر خود لب به بر امیر کشود و نامه خود بشناس
 و وقتند سیاه نموده و درین باب هوی سیکشم بیعت محراب لب کرد و آزاد از شناسی اغنیای
 نیست از باب دول را با در دیوان ما و هر چند با امدار تباط دارم و بار و سا اختلاط اما سر رشته است
 تحسین تمام و آبروی فقر و در غنا ترنجینه بی عنده لب را از صاحب کل زری و ماهی را از مجالست
 صورت گوهر منظره مطهر نظری باشد و درین معنی از غرضه سبب بیعت حیا بمشت من گوهری است

نباشد عیب که خود را بد با آشنا کردم و بدارنیت این خادم الخلاق برانست که اگر دست کوتاه را
 قدرت رسانی نیست باری قدم طریق اعانت محتاجان پماید و اگر انگشت ناتوان رطافت گره
 انسانی نیست بهر حال قلم بسفارش مستندان زمان کشاید و از خواص من است که با وصفت گرم خندان
 کریم من بجا است و با وجود سیر متزاجی تعظیم من و وبالاکوهر غلظا تم اذا بهذال مصنوعون لال تا توانم فیه
 من روز افزون اسپد و ارم که در نشاء آخری هم بقرب بساط غرت مسرود شوم و در زمره و آئینکاف فی الدن
 حَسَنَةٌ وَاللَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَكِن الشَّكَّ الْكَلْبَانِ و مشور در نقاب احتجاب نماید که صله دو قسم است اخروی و دنیوی
 اول نصبی سعی که بجاگی فاندان نبوت و اکابر دین ذخایر سعادت اند و ختم اند و چشم سر سلسله اس عقیدت
 را بجایز دولت اخروی و ختم در کتب سیر نبوی آمده که شعرا در حدت طراز قوام سیر رسالت ص
 و شصت بنه از رجال ذو و از زده از نسا بودند و با ستشما و الا الذی یز ایتنا و عملوا الصالحات
 سیر تیار با سان می سودند و فقیر آزاد قصائد عربی مفهصد بیت دلخت نبوی نظم آورده و وسیله
 برای تحصیل شفاعت پیدا کرده و اینها ترانه افتخار سیر بیت چون مدح رسول کام من شد
 حسان المند نام من شد و ثانی قسمت گوی که بهر آتی دنیا داران پروا ختم اند و حاجت خود که لازم
 طبیعت بشری است قضا ساخته و صله شکر گاهی ببطا کجان باشد و گاهی بعطای مال هر دو قسم سنون
 است روایت کرده اند که حضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم چون کعب بن سیر را بتقصیری بدر سا و حکم فرمود که
 او را دریا بقبول سانه کعب بن را شنیده و نمیدانست سعاد و لغت و الا موزون کرده خود را بجناب مشکطاب
 رسانید و قصید م را شفیق ساخت حضرت زین العابدین ثم مقبول بر سیر او کشیده از سیر قتل در گذشت
 و هر گاه قصیده را در حضور کعب بن فرمودند آنرا است **بیت** ان السؤل لنور استضاء به مند
 من سیوف اللہ سلول با هزار در آمد و هر و سبارک تبرکا در وجه صله حرمت فرمود سید محمد بزنجی
 مدنی در بعضی سائل فرود آورده که کعب بن سیر است **بیت** در این گفته بود حضرت اصلاح فرموده سیوف اللہ
 ساخت تو کف گوید از اینجا مستفاد شد که اصلاح شعر سعید است و به اصلاح حضرت انیکه لفظ هندی بکار رفت
 چه هندی یعنی را گویند که از آن هندی ساخته باشد کما قال ابوهریری فی الصحاح و حضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم
 بن ثابت رضی اللہ عنہ را شعرین نام جاریه در وجه صله شعر عنایت کرد و بدانکه شعر کلامی است موزون و بعضی
 قصید و قید قصد برای آن است که آیات و احادیث موزون از حد شعر بر آید که کلام لیس و حدیث رسا

رسالت پناهی از شعریت منزه است لکن عدم قصد کسی در آیات موزون محل تامل زیرا که لفظی علم الهمی از موزون
 آیات گنجایش ندارد پس صدور کلام موزون نخست از سبک قدیم است تعالی شانه و ازینجا است که گفته
 اشعار تلامذات الرحمن لکن چون اسما را شد توفیقی است اطلاق کثرت بر ذات استعالی نتوان کرد و اول کسیکه
 سخن فارسی را موزون کرد و بهرام گورست و از وسطی نقل میکنند و در عهد اسلام با وی نظر پسر یعقوب
 بن لیث صفارست که در زنده احمدی و حسین و ثانیین استیلا یافت و از و هم مصرعی روایت میکنند و زنده
 بعضی ابو حفص سفدی که در حد و ثلث آمده بوده و از و پستی می آید و برخی بر آنند که نخست مخرج شعروانی
 بنیاد قصیده خواجیه عباس مروی است هر گاه رایت مامون خلیفه عباسی سایه در و خطه مرو انداخت
 اکابر شهر در خور حال سخت گذرانیدند از آن جمله خواجیه عباس که از فضل آن پلین و دانایان بان عربی
 و فارسی بود قصیده بزبان فارسی ایجاد نموده از نظر خلیفه گذرانید و هزار و چهار صد بافت بک و خلیفه
 او مقرر گردید و ابتدا در خلافت مامون سینه ثلث و تسعین مائة بوده است و ازینجا در باشد که زمان
 عباس مروی بزمان پسر یعقوب و ابو حفص مقدم دارد و باید دانست که وجود شعر عربی نسبت به فارسی مقدم
 است بلکه ابتدا شعر فارسی در وقت انتماء شعر عربی واقع شده بیانش اینکه تا آخر مائة تا الف شعر فارسی
 حال قابل روایت کرده اند و در ادب مائة را بجه استاد روزی بجه عده ظهور در آمد و بهاری طبع طریح
 اقسام شعر گذشت و تخریب یوان سخن جوهر بجز معنی در سلکی منتظم گردانید پیش از و اشعار مدون
 هیچ قافیه سخن نشان نمیدهند که کسب بر عبادان قرینه و در زمان رودکی که ابتدا در شعر فارسی است
 شعر عربی بکمال رسیده بود چه ابو الطیب مثنوی گوئی که عمره موزونان عرب است در سینه ثلث و ثلث مائة
 پیرایه مثنوی پوشید و در سینه اربع و خمسین مائة شامه آب شمشیر فنا چسبید باهر آن فن میدانند که غنیمت سخن را
 بکار رسانیده بجه کرسی نشاند و در عهد سلطان محمود غزنوی نویسنده و نماینده فارسی است گرفت و دل فرود می آید
 پامی سخت سخن بیدان در آمد و نظم شاهنامه سنگت روی برود که تا حال قوت بازوی هیچ سخن سنج از عهد
 موزون او بر نبامده و در آن وقت قدر آن شعر و شعر را بجا رسید بود که در سینه ثلثه عشر مائة بجه سلطان محمود
 ولایت نند که از آن بان عده هندی بود که در و حواصیر قلعه کالیچ برودانند شعر مروی بان عهد در مدح سلطان گفته
 پیرن فرستاد و عطا طبع که حاضر کای سلطان بود و نمون آنرا کسب نمود و در سلطان حکومت پانزده مائة و غیر نوشته است
 ایران توران و چه صله بنند فرستاد و دست محاصره قلعه کالیچ برودان ششم عثمان بجانب غزنی عطف میباشند

شعر پوشیده بسیار که در جو شعر هندی بسیار مقدم است این یعنی از مطلقا بعضی لغت هندیان سمعت
 ظهوری ریاید و چون تکمیل صناعت تیراخی افکار است از عهد سلطان محمود تا زمان موجود در تیره شعر فارسی
 از کجا تا کجا رسیده این مهال بلند اقبال از زمین تا فلک بالا فلک بالید اما این که گویند مضمون نهاده
 غیر مسلم است زیرا که فیض بسیار فیاض تا قناری است که مضامین تمام شود نقصان این کس سهل است
 نقصان کمبلا و فیاض لازم می آید که تمهید است شده اند فیض سانی باز ماند تعالی عن ذالک عکس
 سر پایه مینماید او هم هم بصرت می پستان و آمد و تا القراض و در عالم بصرت در آید و هنوز در حست
 کم نشده باشد نقل که کان البحر و الیکل ت رتی لند الی غیر این تنقید کلمات ربی و کوجنا بئله مددا
 احوال تذکره های که در وقت تحریر این مجموعه حاضر است بشمار می آید لب اللباب تالیف محمد عوفی شصت
 ناضی از تصنیف ترجمه رودکی تا اخیر ترجمه نظامی کجوی بدست آمده بسیار مستعدانه نوشته و احوال
 شعر از اهل مایه راجعه تا قناری زبان خود که او اهل مایه سابعه است حسب القدره استعیاب نموده
 جمیع تذکره نویسان متاخر در تحریر احوال شعراء اقدم القدا عیال اویندر حتمه الله علیه تذکره دولت
 شاه تذکره شامی از نسام میرزای صفوی که تا حدود ستمین شصت و شصتیه تعلیم داده خاتمه خلاصه
 الاشعار تذکره میر تقی کاشانی که تاریخ تمام آن سنه ثلث و شصین و شصتیه است هفت اقلیم تصنیف میرزا
 بین رازی سال تالیف آن از تاریخیکه مصنف نظم کرده سنه و شصین الف بر می آید منتخب التواریخ تالیف
 شیخ عبدالقادر بدونی که واقعات اکبر باو شاه تا اوائل سنه اربعه و الف ضبط نموده و خاتمه آن در احوال
 شعراء اکبری است مجمع القضا تالیف ملا بقاشی که از ابتدا می زمان ظهور شعر تا عصر اکبر باو شاه نوشته
 تذکره میرزا طاهر نصیر آبادی که مصنف در وی سیاحت کتاب بیان شروع تصنیف هند سنه ثلث و شصین
 و الف نوشته قیصر را در ایام تحریر سرد آزا و بیاضی بدست افتاد که در آن چند اسم با قدری ترجمه اشعار از تذکره
 میرزا طاهر مرقوم بود درین و لا تمام تذکره بدست آمد لیکن چون ادین تالیف زبان کم حاصل شد ذرات انجمن
 تالیف شیرخان مصنف تالیفی که در خاتمه آورده از ان سنه و شصین مایه و الف استخراج میشود کلمات الشعراء
 تالیف سرخوش که همین اسم تاریخ شروع کتاب است و اختتام در عشره ثانی بعد مایه و الف مصنف
 گرفت بنامه بعضی تواریخ حساب حمل که در آخر کتاب آورده باز میگوید همیشه بجهت تالیف خلاصه اشعار جهان آباد
 که همین نام تذکره تاریخ تالیف آن است از ان سنه و شصین مایه و الف حاصل میشود شعراء تالیف محمد علی بن

تسین کشمیری که شعرا عمدتاً مثل بجا در شاه نازمان نرودس آزادگاه محمد شاه نوشته سفینه نجر تالیف میر
 عظمت الترنجیر بلگرامی که در حدود سنه احدی اربعین مایه و الف کمال تحریر پذیرفت بدین تالیف فقیر
 در احوال شعرا سلف و خلف اول این کتاب را در سیبستان ملک مستد تالیف کرده و نسخه آن را در
 ولایت سعادت از بلاد سند به یادگار نهادن نسخه را نسخ ساخته نسخه دیگر در سنه ثمان اربعین مایه و الف نوشته
 و این مصالح تاریخ یا تمم معصره طبع کلیم بدین تالیف نمود و بعضی با خرید بعضی مثل نقایس الماثر و صحیح مبادی
 و تذکره ناظم تبریزی و تذکره ملا قاسمی غیر یادین وقت حاضر نیست لهذا درین خزانه عامه برخی از مقدمات
 از بدین تالیف گرفته شد ریاض الشعرا تالیف علی قلیخان غمستانی متخلص لولایا که مستاحدی و تسین مایه و الف
 تمام کرده و درین بابی که در ترجمه خود نوشته تاریخ تعیین بر آورده قطعه این تذکره چون کتب قابل
 تاریخ اول از خرد سال شده که گفتار ریاض الشعرا رفت خزان به دوری چه بهار سرزده داخل شد
 مجمع نقایس تالیف سراج الدین غنیان آرد که در سنه اربع و تسین مایه و الف با تمام رسانیده نسخه
 آرد و در احوال سلف بیشتر تذکره میرزا طاهر نصیر آبادی عرفات تذکره نقی اوجدی صفایانی است که
 تا حرف اتفاق بدست آرد آمده و ترجمه صوفی شیرازی بدین سخن تفریح نموده و فقیر عرفات را از حرف الف
 تا حرف الب سابق و بدو دوم حالاً حاضر نیست تذکره شیخ محمد علی زین صفایانی مشتمل بر احوال شعرا
 که در سنه تسین مایه و الف کتب بر آورده سر و آرد تالیف فقیر که در سنه ست و تسین مایه و الف
 علم ظهور بل در اخته بی نظیر تالیف میر عبدالوهاب است آبادی که در سنه ثمان و تسین و تسین و ماه
 و الف لباس شکیب تحریر پوشین و همین اهم تاریخ تالیف آن است مردم دیده تالیف شاه عبدالکیم
 حاکم لاهوری که در سنه تسین و تسین مایه و الف در اورنگ آباد جمع کرده و شعرا که ایشان را دیده بقیه
 آورده و سوای این تذکره با مواد بسیاری از دو ادب شعرا و کتب فن تاریخ و غیر آن نصیب تسین است
 که سیر کتاب بغرض ناظران میرساند و ایضا الشمس مشیوه که جواهر شعاری که در سنه ثمان عامه سنه احمد
 مستعار زین تالیفات نیست الا قدر تحلیل بنا بر ضرورت که اشعار مطلوب از خارج دست بسم ندارد
 و احتمال دارد که اشتراک غیر ضروری هم واقع شده باشد این معنی بنابر کامل مزاجی است تا گنج کسی بقا
 صحائف پر دازد و مشترک را از غیر مشترک جدا سازد و معذور باید داشت و گاه باشد که شعر خوب از شاعر
 داخل انتخاب فقیر نیست بسبب اینکه دیگری انتخاب زود یا اینکه در حالت کثرت تصنیف از نظر و مانده یاد

شاعر تمام و کمال بدست نیامده و در سر و آزاد از آغاز کتاب تا انجام التزام است که مطالع بر غیر مطالع
مقدم باشد درین کتاب این التزام نیست لکن یوانیکه بانتخاب در آمد سررشته ترتیب یافت نگاه داشته شد که اگر
قبلی مطلوبت در و بر آید و قدری شعر عربی هم از خود و از دیگران درین صحنه ثبت بنما بجم و لوای حجاز را حسیب
در ضمن لغات عراق بجم می سرجم و این هم میله نم که فارسی نویسه ان بخت نزاری می گفتند و درین شعر آرد بار بار
بکثرت تحریفات از پایه شفاع می افکنند اکنون وقت آن آمد که قائمه خدمتگذار می مبادی تا لیس
بناجم رساند و شاه طلب اسلحه را به کرسی نشاند و الا خانه من لحد و من لحد

حرف الا لیس

النوری بغدادی استا و فن یکی از سل ثلثه قطره سخن است بقول عزیز می که میگویی بدست در شعر است
پیدا کنند و قول است که جلگی بر آید و فرود می و انوری و سعد می هر چند که لایبی بعد می و آغاز حال
مگر تحصیل بر لبه ساریه علوم اند و خست اناموری ازرقاه برده می روزگار سخن نشود و خریداری متاع سخن از
ایمانت وین در شیوه شاعری اقتاد و قصیده بنظم آورده از نظر سلطان بخر سلجوقی گذرد که مطلق سخن است

گردل دوست بگردگان باشد | دل دوست خدا گمان باشد

سلطان سخن شناس داشت و برای او شاه پره و ادار می سخن فرود رفته رفته کار انوری سیله
بالا گرفت تا بحدیکه سلطان دو بار منزل او را بهر تو قدم خود برافروخت آخر سر قایق کشید و از نهم
ان شهر بد ساوکی بسیار معائنه کرد و در انجا روزی شب شبی بر روز می آورد تا آنکه بروایی درنده شایان
و همسایه بسکونت شهرستان هم بر پشت و در جواز مرزا احمد خضر و آیه سالیس گرفت و در وقت آرایش
این نامه مجبوره بخت نسیخ نوشته دلایت ایران شمشیرش یوان بنظر در آمد باین لفظیل دیوان ابوالفرح رود
دیوان انوری دیوان قاسم شمس الدین طلسمی دیوان ظهیر غاریابی دیوان شیخ عبدالعزیز لسانی عسلی
دیوان ناصر سردان و انجل دیوان ابوالفرح و انوری یک حکم است کاتب نام خود در آخر نسخه ابوبکر بن عثمان
بن علی نوشته و تاریخ ختم کتاب هر دو دیوان سنه ست و سبعین و ستامة بقلم آورده و تا سال عمر بن عثمان
پانصد سال کامل شد و باقی هر چهار دیوان نیز رقمزده همان زمانه است دیوان انوری از آغاز تا انجام طایفه
سردر آمد و خوب طبایع مردم این مان اکثر غزل است شعره مابسته قهیه منزل بندر آن هم تجربه ناگزیر غزل با
قدیله از انوری قلم می آید باید دانست که در قصیده های وضع هست که می بدینکال می آید است شود سخن مطلق که اول چیز که

نوری
بغدادی

نوریه
بغدادی
نوریه
بغدادی
نوریه
بغدادی

که فرغ آذان مصاحفه اذ بان می کنند مطلع است اگر در غایت حسن طبع نمود طبیعت در امیر می آید و صاحب
خطی برهشته مشتاق کلام مستقبل میگردد و اگر حال بر عکس است طبیعت هم میکند و سامعه از ظهور و غایب
کوتج با مشروط شمس غلشی بهم میرساند گویا فی کلام در نهایت رعنائی باشد انوری این مطلع را در
تمهید سوم بهار دانستند و فی روز و کجی شب بسیار خوب گفته

بزم خورشید چو از حوت در آید بکمل	اشتب روز کند او هم شب را در جل
اشتب است پس پدید رنگ آو هم شب مشکین آریل پی که پای و سپید باشد دوم مخلص کلمه بزخ مست در میان دلیج با آنکه تمهید یک در آنما از قصیدم آرنده مثل ذکر معشوق یا بهار یا خزان این را تشبیه نامند بر وزن فعل و معنی آن که ایام جوانی کردن مشتق از شب است آنرا نسیم نیز گویند بنون و سین جمله بر وزن نجیب و معنی آن و کز ناست و اصل تخریل عرب باشد که کنون مطلق تمهید قصیده را تشبیه و نسب گویند خواه ذکر ایام جوانی و نسا باشد خواه غیر آن و مخلص یا در فارسی گریز خوانند مشکانه بن مواضع قصیده گریز است که دو که با هم آشنا نیستند ربط باید داد و وحشت اینها را با لغت مبدل باید ساخت و مخلص شرح قصید است و انداز از قصاید استادان مخاصمی که پسند طبع می افتد درین صحنه می نگارم و تشبیه را میگزارم و گاهی در از تشبیه هم میگرم که بطفیل مخلص این جسم باشد از مخلص انوری بعد تمهید بهار	

چهار پنجه کشاده است منی که کبینه است	و عار و خدمت دستور دین و تیارا
سیوم حسن الطالب اگر شاعر مقصدی از مدوح منظور دارد نوعی تحسینی و فسونکاری بعمل آرد که بر طبع مدوح گوانی نکند بلکه تجلیل را کریم سازد و چنانچه انوری گوید	

ایا سپهر توالی که پیش ممت تو تبار قدر تو آن باد بها که برگردون سوالکی است و برین حال تم تعجب است لطف رعایت کرم است باز خامی سن	سخای ابر دروغ در نوال بجز و ناست نوال است تو آن موهبا که در دریا کان بنین چنان کان ناز با است که با گناه چنین منکرم امید عطا است

چهارم مقطع که آنرا حسن الحاقه نامند نحوی کلام را ختم باید کرد که سامعه را استیجاب حظ نموده آرام گیر
و نمائی که با صفا کلام داشت انتها پذیرد و چنانچه انوری گوید

تالاه ساید و نیاید و در کتاب به سر سبز باد ممت از دور آسمان چه پر مرده لاله و از سوره در آفتاب

الورسے درتائش مکر و ح این قطعہ بیار خوب گفت قلم

رفاقت کرے مکر اندر کلام تو کی بہر جو تو دیکھ بیگم اور آید لے کر وہ عمل سب خلقت کی بہت سبک کر دے تاک کہ دست فقیر نیش اند چون نیک نگے کہ نہ نزدیک ہست ستونی حدش کمال کہ کون تاکہ مانند شتر مرغ ندر و مقلب کنی از تربیت لطف عرض را جو مابش لای بیرون برد از ماہ نما غراب اس لایچان عام شد اکنون کہ نما ہر کجا را لای غم تو گران در کاب گر بسا از کت و کت تو دزد و قلم بیت لک با کتے ز سوزہ در کما	ولہ ولہ	در اعتقاد تو منہ است تو نگر می را زمانہ صوت سوال رسد می ری را در حاجت بوستان بسیار از من سائہ دین تو بسیار در گوشہ گفت کہ پندار جب زمانم تو زیو سے شمار باز را لکب عجب طبع ز ندر کسا زانکہ مانند خفاش ندر و ستار کنی از تقویت تمہ شفا را چار کوشش عدل تو بیرون برد از چار وہ جان خیر خود و خبت تو کین بہار بر سر تو سن افلاک تو ان کہ خسار درم افشان در از شاخ برون وہ چرخان در کف دست تو نگر دہ آوار

توضیح

منہی نماز کہ دیوان حسنہ بی شیخ عبدالعزیز بستانی کہ بسند و مجموعہ پانصد سال است و
تکلیف آن بالا گذشت بطلالہ فقیر در آمد ببار حرف بیانت منیر و لیس شیخ و بیاید بیارست
حسنے دیوان پدر نوشته داود فصاحت بلاغت وادہ محمد صلواتش این دست۔ اللہم
یا اسیم البوادری یا طوائف الالبادی و نافع عالمہ الصوادری بالرواح و القوادری و نافع
منہ البوادری من انجواضہ و البوادری عمل علی بنیالمتا و سے شجر من خطرات نور
و علی آری و شامہ پروردگرم و اکرادی ناعنی احکام الشادی و از شیر باؤ تاب انظار الفضل الحمادی و القنی منیتہ خوادری
یونم نیادی الحمادی درین مقام چند بیت عربی کہ شیخ عبدالعزیز صوت تحریر می پذیرد کہ کلام عزیزا وجود است
و شکیب کبار خساند میرسد انشاء اللہ یا خیر ما اشر ما اشر انزلت بالبطنی آرام عبیر و

الان شدت قواوی عهد کاظم به فائده حاصل حیش اتصال و کسرت به اما فرست بر او سی المال سن المم
اما و عنک به الارام و الغم به خرید و ما حنت با کسرت و حاشتها به الا و مقایستها با تسمه تعدد به طالب

انوار کا طالت عسدار و انوار
در فی خطا با کلماتی و صلها فی صیروا

از زقی هر وی بسا نیلو فر که از چشمه سار سخن بدست آورده اند از زقی مخلص میکند و باین گل آبی
زنگ لاله احمد میگذرد جامع فضیلت و حکمت شاعر می بود و در سلک شایگان طغیان شاه سلجوقی
والی خراسان نظام دشت روزی عثمان شاه با احمد بدی شرو و بیاضت در آخر بازمی سلطان
نه مهره در ششگاه داشت و احمد و مهره در یک گاه و کعبین و در دست سلطان بود کعبین را انداخت
باشش نزد حال آمد سخت بیدماغ شد بجدی که هر لحظه دست بقبضه شمشیر می برد و حاضران با
سخن نداشتند از زقی این رباعی بدیده گفته بعرض رسانید با تالی که شاه شش غم است
یک نقش قنار و توطن ببری که کعبین دادند و شش سخن چون گرفت خست حضرت شاه به از بیت
شاه روی برخاک نهاد و سلطان را از استماع این سخن قنابل غضب بانبساط تبدیل یافت فرمود
تا با قصد و پنا آوردند و بان او را حمله از در ساخته بفرسب کعبین بی از ابو طالب کلیم بهرانی
بیاد آمد که ناخن بدل می زند ~~از کعبین~~ شش در نزد بی گو و حسیت به چون سطله نداری
بر گرد و کوشاه بر سخته از کلام از زقی نبل در سار ورق نو و ده سکه شود

همایون سخن عید و ماه آذر اگر خورشید بودی بوست ز آتش اگر یا بد زمین باران جو شش پدر بند خنثیان کچم او کرد ملا یک بر هو آواز دادند ز بانگ کوس غران چشم کودک ز بیم جان خود می گشت پنهان الا ای نامور شاهی که گشته	مبارک سباد بر شاه مظفر شدی بسم زمین با قوت باحر بجای کبیره روید از زمین زد علی کردار دل باز و نبیر دران وقت از شکفت اندک شد کاجول سپان ناف نادر چو راج از پس سینه غنچه بشاهان جهان از حق غنچه

کتاب طب ابن سینا در کتب طب

ز خفتان معشر سینه کشت
 بجای جوشش اکنون پیش قائم
 الا تا هر وقتی نیست طویله
 پو کو بر پیشش عت باوشیرین
 ز زمین خوزه گراز بجز دستاو
 گریش نو و پنگ میل کن گزگ
 خونیک از عسدر و پکانه سنان تو
 از چپیر سپهر به دست شمشیر
 از فیض خدمت تو کنون شعاع او
 سیمین پوز پوسته بختار بر کشد
 گوش فغان تا به بهیمل بشنود
 ششخ زیاد به شوئی میا می زر
 چه خوبتر زنی هم سید به در تبار
 یکی در رسم چشمش ششرا غریب
 بهمان بیان کنی چادر فریب
 ز روز پیری گلزار چون زینالود
 در دیده پیر بهن سبز بر تن گل زین
 تصوف است هاتا طریقه کلمه
 گمان بر ند که از دست باز و جوار
 ابو انوار کس خشم طوعه اشان سلطنت
 هزار بار بجز خطه دروغا تو باید
 پیران تنی که شرب خلد تو ای
 مخالفان بهر چند آدمی کس سبز

وله

وله

ز ساسه باوه لیستان
 بجای نیزه برکت گیر ساغر
 الا تا هر قدر نیست گشت
 چو طویله اشخ بخت صاحب
 کمتر ساسه عت بهوار شود بخار
 هر سال پوست از تن او فکند چو بار
 بر خاک سطرهای بخت کن نگار
 بر گوشه بساط تو خورشید چند بار
 عمل بدیع روید و یا قوت آبدار
 تا آنکه در خدنگ تو آید برش بکار
 از پیشش سنان تو آواز گیر در آ
 گر فعل مرکب تو نشاند بر و غبار
 نود تهره نوشتر زیار وار نیز
 یکی ز دین عرب عید احمد مختار
 چه خوش عید ز نور روز پود و در دوار
 دعای یوسف شراب بر در گلزار
 چنانکه طویله در زعفران زنده بقار
 که در سماع درین است علامه موفی
 سنان سسل خفتان سبزه گر گلزار
 که شاهی از اثر جاه او برد مقدر
 ز شیرایت او شیر آسمان نهار
 ز آب تیغ تو ساز و شمشیر
 نه آدمی خورد و نه آدمی کردار

ز نسل او مشتای شان که بتانند
 دل عدد تو مانند سنگ متناهیست
 اگر بسند سگند درون بود ز تو
 شعاع دیده آن کیمیای زر گردد
 حدیث میر ترسان قصه تو ز بیع
 عطا نمود مرا در هزار دینا سکه
 نو در هر شبی خشم آبخشیدی

ز می خمار فزطکوس پاد از گل خار
 کشته شان ترا سوخی شیش در پیکار
 بطبع سائل رشکافدا همین دیوار
 که دست را تو مینید بخوار بیکیار
 بگفت رود کی از روی فخر در شمار
 بنا و جو بسیم کرده از صغار و کیار
 زر در صفائی دو بار بست هزار

بهار تو صیف شراب کر ز بهار میماند

کیمیای خود در هر کس در این باغ است که او
 ز نیت دولت علی بن محمد بو اسمن
 در جهان که تو ششش مکان گیردی
 خوانیای که که شوشش بسیار کرد
 کز نه خضر دیگر آمد نام نیکت پس خرا
 دشمنان تو نمیدانم که امی مردم اند
 هر که در زخم تو نشید ز مرگ بپوشد
 بخت که صورت پذیرد پیش تو بویستند
 تا طبایع در زمین کسب گردوا ز صورت
 شاه باش و پرورد بر مراد دل همین

باخت بود دست تو ابرو در پیشگاه
 آنکه حسن دولت از نذر او زد و دست
 سخن گیتی پس بود وجودش در مکان
 از شام او بجا سوی رود بزر عفران
 هم کرد و گریختی هم پانده جاودان
 چون فلایق با کربنیم ترا ماینهان
 زانکه او را و عده با کرده اند در جانا
 عقل که بگر پذیرد پیش تو بندو میان
 تا کوا کنت فلک تا شیر در و در توان
 در سستان با جارا و در سستان با فنا

در وصف اسپ

آفرین بر مرکب ماه پیکر فعل او
 در میان نقش خاکمزه بر و مانند موم
 تیز رو همچو سپهر بارکش همچون زمین
 خانه را نفس میکردند او ستادان چین

جزم خانی در سپهر نیکگون گون مکان
 بگزد و بر چه سوزن چو تار لیسبان
 زاهدان همچو فضا و دور بین چون گمان
 بشنوا یعنی گزین بهترین خدای شوی

اوستادی نمیه را که در خوش است یعنی اندر نمیه دیگر در روشن رود بهم بسقف نیک عالی هم بنیاد خود بهدر کسب با گر آن نمیه دیگر سو	اوستادی نمیه را که در همچون آینه تا هر آن نقشی که حاصل باشد از نمیه ای بلور خوشین خانه دان سخنین گر تو باری نمیه بر نقش نتوانی نشان	

بزرگوار است
که در این

الوسعد بن مسعود بن سعد بن سلیمان لاهوری زین سخن بوشت ملکت بهین باوست قلم و بیان از قبض بر چو
زیر نگین و صاحب هفت اقلیم گوید در مجلس سلطان بسلام شاه باین باعی او را امتحان کردند او
پدر به گفت سلطان فرمود تا دانشش را بریزد کردند با سع

زین روی رخ نگار نیکوست گل زیرا گل چشم ما رخ اوست نه گل	هواره رخ نگاه مانواست گل بار رخ دوست باید ای دوست گل	

تو گفت گوید نویسی گفته بضم نون هم آمده چنانچه در بر بان قاطع است و لهذا با نیکو و واقف است
و لفظ گل در شعر چهارم خوب واقع شده و یعنی نصب العین است اما مسعود سعد سلیمان از کبر اشهر
است او در صابر و حکیم شامی و جمال الدین عبدالرزاق در اشعار خود او را ستوده اند نام او با فنام
پدر و به شهرت یافته و در اشعار خود اکثر هر سه نام را معاً می آرد سعد از همان بلاهور قفا و در سلک
ملازبان آل ناصر نظام یافته بکاموست الکاهای هندی پر دخت مسعود در هند مشهور شد و در حقیقت
پدر تربیت یافت بعد کتاب کمالات در بدر گاه آل ناصر آورد و بنا بر قابلیت جوهر کارش بالا گرفت
در حکومت محاللات نواحی هند روزگار قمرین کارانی میگذازانید مشهور و محمود بود و با فضلا و فصحا
مشرقداتی داشت و بیک رباعی و قطعه صلوات گرانند میرسانید و اکثر با سیف الدین محمود بن سلطان
ببریم مشهور بود در سنه آئین و سبعین و اربعه مایه صاحب غرضی بسطان رسانید که شاهزاده
سیف الدین محمود میخواهد که نزد سلطان ملک شاه سلجوقی بعراق رود و عیار فساد برانگیزد سلطان
بمقید ساخت مصاحبان و بعضی را قبضل رسانید و بعضی را بقتل حمله مشغول کرد و از آن جمله مسعود
سلیمان در قلعه تازی بسان ناله و زنا می فرستاد و قریب سال در آن ننگنای ملال مجوس ماند درین باب
ای نامی ندیده ام و بی شاد از توبه نالی تو در لیکن نمید با از توبه جز ناله و چو نامی نکشاد از توبه ای می طرا
و نای فریاد از توبه در حالت طس گلران را یاد کرت چنانچه ازین گریز او که در سبک نه قصاید حبیب

حلیه گفته مستفاد میشود بیت مذکور من ز بندر بجز است و من ز بند هر اسان است
 تکبیر حسن عهد بوالفتح است و شادی از حفظ نظم قرآن است و در عین تصدیق بسیار کشید
 و چندین تصدیق و رباعی گفته بوسائل بعرض سلطان رسانید کارگر نیتا و بر نمی شمارد بیدار بل از تیر
 می آید تا آنکه شفاعت نقتد الملک شکافی از ان سبب نجات یافت نظامی عروسی گوید تا سینه تصد
 و پانزده در حیات بوده و او مثل من از ان می نه بان است و سه یوان دارد عربی و فارسی و هندی من
 اگر چه دو یوان دارم من فارسی لکن شعر هندی را خوب میفهم و از چاشنی آن حظ مستوفی دارم
 و علی قلینان الی و غایت کما مولف ریاض الشعرا می نویسد با اعتقاد از فرم حرکت از یوان هندی عرض و همین
 تا هم است چه لغت هندی را ممکن نیست که غیر از متولد آن پار تواند عالم شد زیرا که در یانی است بلایان
 و احصاء آن امری است در نهایت صعوبت و بر فرض محال که آن لغت یا کسی آموخت ممنوع است که غیر
 متولدین آنجا که از طفولیت بان شان عادت کرده باشد و بگر خیانت باید بکل تواند کرد و در زمره آنرا
 تواند آورد چه دانستن لغت امری است جدا و بکل بان کردن امری است جدا انتهى کلامه مولف گوید
 و الی در ترجمه خواجہ سعد پسر مسعود می نویسد که وی از فضلا و شعرا و الا مقدار بود و از همدان که مولد و
 اوست بلاهورا و قاده بوده است انتهى کلامه آمدن سعد در لاهور و شعر هندی گفتن مسعود مخصوص صفا
 دیوان بودن او بزبان هندی قریب قوی است که تولد او در هند واقع شده بین حضرت سنجادی که در
 کرده هم از قول خودش تفع گردید مسعود در یکی از قصائد خود که در مدح سلطان بر می گفته با و خطاب کرده میگردد

ای زمین را بخت شده خسرو شصت سال است تا که خدمت کرد که بر اطراف بودی از اعمال و خشت که خورد دارم و لیسر و خشت از اشک دیده نابینا می پس از ز خویش و از چو بند	ای زمان را بسجول کرده ضحان پر بنم سعد بن سلمان که بدرگاه بودی از اعیان باد و خواهر بیوم هندوستان پس ز روزگار سرگردان بسته در رامت تو جهان دروان

طول کث سعد بلکہ گذرانیدن تمام عمر حکومت او در هندوستان و وجود خواهر مسعود که دختران
 سعد باشند و دیگران همه کثیر خویش و پیوند ورین ملک و لیسر واضح است که سعد در اینجا متولد نشد

و اولاد بجز ساند و سعود در یکی از قصاید که در مدح طاهر لفته الملک نظم کشم کرده میگوید

گردن لطیف مستقیم شعراست صفا

در محققان کردم اصل از بهجت

از اینجا هم مستفاد میشود که اصل او از بهجتان است نه خویش و قول محمد عوفی که مولد سعود بهجتان بوده ضعف او ظاهر است رشید و طوطی در صدایق اسرار گوید بیشتر شعرا سعود کلام جامع است خاصه آنچه در حبس گفته و هیچ شاعر از شعرا بسم درین شیوه نگردد و در حسن معانی نه در لطف الفاظ آهنی دیوان بی سعود درین زمان حکم عقاد کمیادار و دیگر رشید و طوطی قدری آسار عربی او را در صدایق اسرار میکند از آن جمله است این قلمه قطع در دلیل کان شمس ضللت قمر با چه و بس لهما نحو المشرق

مرج به نظرت البیه و انظلام کانه به علی این زبان من بجز واقع به قفلت لعلی طلال لیلی و بس لی چون الممنجاة و فی البصر منظر عذابی شب السمرحان فی البحوط العجا به نمل ممکن ان الغزاة لطلوع

و شب لغتین هم سمرحان بالکسر گرگ و شب السمرحان صبح کاذب را گویند و در فارسی نیز صبح کاذب را دم گرگ خوانند و شیخ نظامی گوید صبح از دم گرگ بر زود زبان به بختین درآمد سنگ و پاس بان

غزاله معنی آهو و آفتاب در سینه خیر ابراهیم لطیف واقع شده و این اشعار برای معلوم کردن علوم و تیر سعود در اشعاری شعر عربی کفایت دیوان فارسی او قریب پانزده هزار بیت محتوی براقسام نظم حاضر است و قریب این تالیف بمطالعته در آمد شش لالی از دریا مار سے از سخنان ارباب بصیرت نموده امثالیکو

هر سائمی عشق تو عالم دگر شود
زین کمرنگاری وین زلف تو
یکدلی عاشق تو ز بیداد غمزه است
سعود سرور که سعادت پیش او
هر خاطری که از تو شود کج گمان نهان
بر فرق بسکال تو گرد و عجب خاک
از بهر آنکه نصرت زاید بر اسی تو
در ششم دولت تو تیغهای تو
چون خنجر زوده شود کار دین ملک

وز آب بن دامن من چون شکر شود
گاهی بان میانک سمن کر شود
سوسه منطاط ملک دادگر شود
هر جانبی که قصد کند را پیر شود
از کین تو نشانه تیر خطب شود
در کام نیک خواه تو خنطل شکر شود
هر روز بخت ما در دولت پدر شود
آه نهایی نصرت تو فتح و ظفر شود
چون خنجر تو در کف تو کارگر شود

ایا سیم سحر فتخامه با بر دار
 ز فخر نشین خنجر بر سر شهبان بزرگ
 بوستان هست از برای دیدن تو
 بپین که تا نزد بر تو تابش خورشید
 ز بهر آنکه مگر بر زمین مقام کنی
 پیام خواهم دادن ترا بهفت اقلیم
 تو خود مشایخ عالی و بوده حاضر
 بگاه خوش بک عصر سیف دولت دین
 ز بهر نصرت اسلام آن مدار الملک
 چو چرخ کینه کش چون مانده با تو
 خرام کرد میان یار میندستان
 پهنیک سگال و زمانه فرما بفر
 باد لوک را طراقت روی آوزند
 حصارا که پیداشد از میانه کرد
 سپه چو دانه چیدگر حصن حصین
 ز هر چهار طرف سنگ تنخست رودان
 پیاده سرزده با خود و چو شش خنجر
 بشک و تیر و آتش از و گشت جدا
 پر آتشی که مینداختند از کسنگ
 بران سواری گاند میان آتش
 برون شک چو بر اهرم از اول آتش
 ز بر او همه شاخ نبشته گشت انگشت
 بسان رعد بانچه پد کوس محو شست

بهر ولایت زین فتخامه با لیبیا
 ز غر میسر خردین ملک کبار
 ز بس گدازه کسریای زین گشت آفتاب
 کفیر خنجر منظره ز کوه کوه بحار
 زمین بپر کند از سرخ گل شمار دوزخ
 ایا بشیر ما یون پیام من گینا
 بکار زار شنیده پیام من بچیم کار
 خدایگان جهان خنجر کبار و صفار
 بیوم هند در آورد لشکر جرار
 چو سحر طوفان فعل چو ابر صاعقه بار
 گدشت رایت عالی ز کفند و وار
 خدای را مینماد ملائکه انصار
 چنانکه آید از آفاق سوی سحرانما
 بلند کوه بان ناز میکند کسار
 نمود حصن از و همچو نقطه پر کار
 برو چنانکه سوی چرخ دعوت ابرار
 همید و پد بگردار بار بر دیوار
 پرو خنندش گو با پاهای تنبیسار
 چنان نمودی گز خنجر کوه کسار
 اگر چه بودی آتش بگردانبا
 بگردش آتش شورین میشدی گلدار
 گرد او همه برگ شاخ و گدشت شلر
 بر آید از بس دیوار حصن مامار

زاده

سپاسان ملک گلن بگوشتیدند
 بدینج کردند از خون دشمنان نهند
 همی نمودند و می حصار خون عدو
 حصار بران در سر بجدن دانش
 خدایگان را دیدم بگرد و عود زدم
 تبارک الله چشمم بر از گالش دور
 خدا گمانم وقت فتح خوشش با
 حصارم تیز تو شد و ذوالفقار و چینه
 حصارم تسلط اهل در ایل کشتگان
 همیشه تا میان سپهر جامی زمین است
 همیشه با و در ملک گامران و بار
 زوال دولت چون بزدم بگوشت سفر
 که از نیب مرا کم شده چو باران پا
 چون زرش روی من از عیار تیار
 خدای مستی در منظر من مکرزان می
 بهی چو تیغ کشید و کشته ر هر دو
 اگر چه تیغ بود آله بریدن من
 گوی کوی شدی هم حدیث من پرین
 لبان نقطه مو بودم دل ز پول بلا
 و لیک راه ز قیاره آیین از می آن

برآمدند ز هر کنگر اثر و با کردار
 زمین آگره سچون زمین دریا بار
 چو آب شکر و لذت از وی تخت نگار
 سهام بران در دل بوضع اسرار
 چو شیر شرزو و چون اثر دهای دم غار
 چو نور بود بر آن مرکب جنده چنار
 و لیک خوشتر باشد پرویزگار بهار
 حصار آگره خدیبر تو صد کار
 نشان است قضا و قضا که یافت فلان
 کند بگرد زمین روز و شب سپهر مدار
 ز دولت تو چنین تیغ هر می صد بار
 جز از ستاره ندیم بر آسمان لشکر
 گوی بجز من بر آمد چرا چو موران پر
 بر رنگ می شده چشم من از خمار سحر
 نه رنگ مشتی در دست من مکرزان
 اثر زدم ستوران برو بجای که
 بهی بریدم آن تیغ را بکام سفر
 گوی شیت شدی هم عنان چو صحر
 چو خرد لا بختی من از جو خط
 که مدح صاحب خواندم لبان مکرزان

وله

بیا که بیا در سوره و سکون تار فوقانی بلاد آفت و بالفتح غول بیا بانی و اسر که در قانی

بیت نالت قشید واقع شده بسین مملو و های هوز هر دو مستخرج معنی بیدری است

شما شهر بار ایجا مشروا وله که برتر نباشد ز تو برتر

درین بند با بنده آن میکنند
 تو خورشید را نئے از دور من
 اگر چه مرا حیرم باشد لے
 نہ چون بنده یک شاہ را نادھی
 بنم مسعود سعد سلمان را
 او نکرد است آنقدر حیرمی
 حسرت و احوال او بختل بسنج
 کیست او در خیسان ز منظور ان
 نہ بجاگ تو وارد آسے
 نیک اندیشہ است او بدور
 پافس نیز نہ بہر نفسے
 زینہارش وہ ای بناہ لوک

کہ ہرگز نہ کرد با کافر سے
 با سید مانده چونیلو فر سے
 بگینہی چو تو نیست حق پرور سے
 نہ چون سامری در ہمان زرگر سے
 بہیدہ بند کرد و مکار سے
 کہ برو سبیلے بختاوار سے
 کہ پاز بختیست معیار سے
 نہ عمیرہ می است اوشہ سالار سے
 نہ ز خاکس تو داندا سہرا سے
 پست بنختے باندا شمار سے
 دار و از روزگار آزار سے
 کہ ہمخواہ از تو ز بخار سے

از محال صاوست بعد تعریف

بست ز نار و شد نگار بست
 صاحب از بہر آن روش گون

ایضا بعد تعریف گوید

در کف خواجہ از سپہ کبیر دجا
 کش سخن در و چہرہ زر باشد

بعد تمجید بہار

ز خندان لالہ شد گیتی چو خلق خوش شہین
 وہاں گل را گروہ است صبح پر کوئی
 چو خروہ گفت کہ امروز شاہ خواہد
 ز گریان ایر شدہ عالم چو مجمع داور و بنا
 بخروہ کہ از و باز یافتہ است سہاب
 بشاد و ماسے در آسین میان باغ نمل

بعد تمجید شہزادان

ز برف بزرگ پراز سیم وزر گنتان شد
 چو خانہ دول شہر یار نصرت یابا

بعد لغزل

هزار گونه طرب از نسراق اوست و
که از نسراق دلارام شد مرا حاصل
ولا چه داری که اندوه نشاد کام نری
اگر سپهر نگر دوزخ سال خود تو بگرد
کسی چه دارد غنم کش بود خداوند
از و سال تو کشاید بر غنم درهای کام
آن و اشادان کند چون خدمت شاه جهان

هزار شکر کنم یک صد سخنار نزار
و سال در گنج محمود شاه گشته دار
وله بتاب غنم چه گذار سب نماز و لوبان
اگر زمانه نشان از تو بازمانه بساز
بسان خسرو محمود شاه بند و نواز
وله وز صفات تو به بند و بر دلم راه نیک
دین در حساب آن کند چون بیع شاه نامور

مختص غنی بنامد که در قافیه بیت اول فکر بکسر فاء و فتح کاف جمع فکرت است +

ساقیا چون گشت پیدا نور سج از کوه
آسمان گشت از شعاع آفتاب آراسته
این آتش بسیار و این یاد کام نگار
عند اندر ممکن است که با یکدیگر بطبیع

بر صبورست غنیمت بین جام محمودی که بیار
بهمچو شخص منین خلعت شاه شهریار
وله این آب غیر قوت و این خاک پائیدار
از عدل شاه ساخت که در هر جبار

و سحر غنوی دارد در کمال سیاست عذوبت آغاز تبصره بی شکال میکند و این بجزان بطلان و بگریز این بیت از است

بر شکال ای بهار هندوستان
دارس از تیرمه بشار هفتا
هر سوازا بر لشکر می داری
با دستان تو میغمس دارد
طبع و حال هوا و گر گرمی
سبهارا طالع و تیر و ادی
زاغ را گل ز مردمی کردی
تو باین جمله که افکنده
تیر بگذشت ناگهان بر ما
تن ما زیر جاحسای تنک

ای نجات از بلا می تابستان
باز دستم از ان حرار کشتا
با مارت گر گسک داری
میغمسای تو غنیمت دارد
دشت تیارا همه شکر کردی
عمربار اعلی و تی دادی
باغ را شلخ بسدی کردی
بیخ خشکی و خاک بر کنده
منهم ز مگشت لشکر بر ما
گشت تازه ز باد های خنک

حسب الامر با حسبک پر خم تو بسکه خورم شده است لوبادور منظر شاه تسلط را مانند شاه بر تخت جام باوره دست عضدالدوله آنکه دولت حق تاج تخت که ملت تازی خلق را هتفه ایست آثارش آن چند او ند کونیت مگر بادشاهی جهان ملک مسعود	حسب اسیر با حسبک خورم تو باشد آنکس که می خورم مغدور که بر او ابرو لوانش اند روزگار از نشاط او شده است دست او کرد بر جهان مطلق کنند از بازویش سرافراز هنر را گریه است بازویش سختی جز به بندگی پدر که انجیبتش جز بسخ نیست خود

شیخ آذری

شیخ آذری استرآینی تولد او در آذر ماه رو نمود لهذا آذری مخلص میگیند اما آثار او در
بشت از وجود او نمایان است در ریاض و روشی و فضیلت و شاعری از شیوخ اوزبان آغاز
حال در سرکار شاه رخ سلطان پایه پند یافت و منصب ملک الشعر استی ممتاز گردید
آخر الامر قدم در کوچه تحریر گذاشت و بسفر حجاز فیض طراز رفت و در بار سناسک حج بجا آورد
و در وقت مراجعت بگلگشت هند شتافت و از دیپنی متوجه و کن گردید و بخدمت سلطان
احمد شاه بختی آلی دکن رسید و قصائد غزلیه و پرده و نعت و دیوانه فرادوان برگرفت محرقا هم
فرشته در تاریخ خود بنویسد که شیخ حسب حکم سلطان در گفتن بجهن نام مشهور گردید چون بدستان
آن شهر بار رسید کتاب را بقدر سلطان در آورده طلب رخصت و ولایت نمود سلطان گفت
مرا از فوت سید محمد گسیو در از گفت غنیمت رو نموده ملاقات تو واقع نمود غم و الم است همیشه که بفر
نویز گرفتار شوم شیخ چون این قسم التفات از پادشاه دید بدون همت و سستی آن بر خود قرار داده
فرزند آنرا از ولایت طلب نمود اتفاقاً در آن ایام قصر دارالامارت هند با تمام رسید شیخ این وقت گفت

بیت: چند اختر میشد که ز فطر عظمت آسمان بسهم نتوان گفت که ترک ادب است ولما شرف الدین بازند رانی که از مریدان شاه شرف شد ولی بود و بگوشتی مشهور زمان آنرا بخط	آسمان پایه از سده و این درگاه است قصر سلطان جهان احمد بهر شاه است

جلی نوشت و استخوان منگی که در تقلید سحر آفرین اند از او سنگ بزرگ کشنده بالا در واژه نشانند
 روزی چشم سلطان بران افتاد و از شاهان بر او علاقه بدین پرسید این شهر از کیت گفت از شیخ
 آذری سلطان را خوش آمد شاهد زاده فرصت یافته بعرض رسانید که شیخ مقتضای حیل و طبع
 اراده ولایت دار و میگوید اگر حضرت رخصت نماید کن نیمه ثواب حج اگر خوراپوش میکند سلطان
 ازین معنی پیش کشید گفت که درین در ساعت بهضارشخ فرمان داد و سحرانگی حکم کرد که چهل هزار تنگه
 که پرتنگه یک توله نقره باشد جهت شیخ حاضر سازد چون چشم شیخ بران زرافتاو گفت لا تحمل علیا یا کم الا
 سلطان یا کم سلطان غنمید و گفت عیسیت هزار تنگه دیگر جهت خرج راه و وجه گزایه حمل آن حاضر گردانند
 وقت کار رسید بود در همان مجلس خلعت خاصه پنج غلام شیخی و پنج غلام نه می عنایت کرده رخصت
 معاودت ولایت ارزانی داشت شیخ دو بیت مشهور غضابری رازی بر زبان راند و بنا بر آنکه درین
 با سلطان عهد کرده بود که مادام سبیل و تخته همین نامم خورامعاف ندارد و هر آئینه در خراسان در وقت زندگی
 بود بر اوقات شریف را بگفتن تخته همین نامم صرف نموده هر چند سال را آنچه گفته میشد بدار اختلاف کن
 همین نامم تا استخوان همایون باوشاه کشید آذری است بعده ملا نظیری و ملا ساسی و دیگر شجر
 تا انقضای دولت همین حالات سلاطین لاحق را در سنگ خطبم کشیده اسحاق همین نامم شیخ آذری گردانید
 بلکه یکی از بی انصافان اینایت خطبه را نغز داده تمام آن کتاب را بنام خود ساخته لکن اختلاف رجه
 شعر میتوان دانست که تمام آن کتاب از یک شاعر نیست شیخ بعد معاودت از و کن با سفر این
 مدت سی سال فارغ البال گذرانید و هم در آنجا سست و سستین و شامخا تیه بر حین حق پوست آذری
 ترکیب هندی دار و در مرثیه امام حسین رضی الله عنه این بیت از آن است طیب

سورخ میشود دل ما چون گل حسین | هر جا که ذکر واقعه کرد بلا رود

از بزرگی منقول است که فرمود حضرت رسول صلی الله علیه و سلم را در خواب دیدم که با اصحاب
 میروند خواستم تا از شخصی سبب او بجهت تفسار نمایم حضرت صلی الله علیه و سلم خود متوجه شده فرمودند
 زیارت آذری میروم برای صلواتی که در مرثیه فرزندم گفته است همان است که گذشته و یوان
 محتوی بر قصاید و نغزلیات و مقطعات غیر حاضر است این اشعار از کلام او اختیار افتاد

گردد بدرقه لطف تو همراست ما | بسرخ بر ووش کشد غاشیه شاسه

رنجهار آذری ز کجاری استی مجو
 آن چشم شوخ را بستم میتوان شناخت
 در گریه صیبت نخستین همه بگداختن است
 دو شش دل رزمی بچاه غیب آناه گفت
 جانے کرداشت که وفدائی تو آذری
 که خصم بشمار شود آذری مهرس
 دلاور گریه وصل یار و در خواه
 آن گروه که از سانسرو فاستند
 آذری از گل این بچپه بوی نبرد
 دل ز ما بر گشت دور کوسه جان آورد
 دل گوشه ابروی ترا بدو بر آفت
 آنکه چون بچپه لصد ناز بر بند آفت
 چشم من تیره شد از فرقت دوست
 حس خیال خست بستم اول مصرع
 شلرب نوشم و خود را گناه کار شناسم
 روز آخر که بنده از سر کویت مار
 که داند ناسلم چون رفت در دست بول
 چشم آذری خویشت در غمی آسری
 حریم خلوت دل راز غیر دوست خالی کن
 دست میبارم نسیم صبح را برو می
 وقت کشتن بر بندگی تیغ زن چشم مرا
 قیمت گوهر وصل تو اگر جان بودی
 ز بهول روز جزا آذری جو می تیرس

دله
 دله
 دله

نتوان نمود راست در دست نمیشد را
 زان رو که مست را بگرم میتوان شناخت
 بعد از آن هر چه که جوید از آن ساختن است
 چون نبوشس محرمی کسار خود با جاه
 ریش بر منده از تو گشت که جلای در گشت
 آن کس که جان ستانده جان بدی است
 عساینگام باران استجاب است
 ز ما سلام رسانید هر کجا هستند
 ناز کاسی که ز آرون خوار اندیشند
 آه هرگز از غریب مانمی آید خبر
 همچون شود آفت جو آید سر ما سر
 سلامت برسان باز خدایا بخشش
 چشم دارم که نسیم ز سر ز پیرایش
 چو آفتاب بر آمد تمام شد مطلع
 به از صلاح که خود را بزرگوار شناسم
 از کف پاسی تو در چشم اجل خاک زمینم
 چهل زانها ترسند من از اجدار رسم
 ترا که گفت تا شایسته جو سپارم کن
 که سلطان در سر هم می باید خیل چشم بزرگ
 تا بر دامن زمین بوسه بجاک کوسه او
 چشم میبارم دم آخر که بنیم روی او
 کار بر عاشق و سوخت آسان بود
 کویست و کویست در آن روز در شوم

مثنوی سہی برات از شیخ آفریسی بنظر سیدین این مثنوی کو مشتمل است بر چهار کتاب و ہر یک را نام علیحدہ
 است اول طاعتہ الکبریٰ دوم عجائب الدنیا سوم عجائب الاعمال چہارم سعی الصفا و خلاصہ مجمع
 تصوف و مکر و مواعظ است درین کتاب گوید

خواندہ باشی کہ زمرہ تعلید از صدف در توان تراشدن ماہ شب مشابہ ماہ است تیغ چونین اگر چہ تیغ نما است ہر چو الف است ہفت بشکل شمار فی خالی بشکل نیشکر است کی بیاقوت میشود ہم سنگ گوہر کان ز بحر پیدا است	بصناعت کتد مردارید کی بود چون گھر گویدن لیک از و تا ماہ بس راہ است حرب پیدا کند دروغ از را الف آید کی و الف ہزار داند اما مذاق کان گراست آبلینہ اگر بود خوش رنگ از فشار سلحہ پیدا است

انہدی رازی ہمیشہ امید تا نید از روح القدس و ثمت لہذا امید سے تخلص میگرد
 بچار ہر سے کہ چشم بصیرت را جلا و ہداز خزانہ طبیعت برمی آورد کتب درسی از حاشیہ مفضل علی
 ودانی برگرفت بظنک ترتیب امیر خسرو ثانی وزیر شاہ اسمعیل ماضی صفوی اعتبار و اقتدار بہ
 رسانید و ہر قصیدہ کہ در مدح او می گفت سی تو مان تبریزی صلوات آن مقرر بود شاہ قوام الدین لوزنجی
 لازمی بنا بر نزاع حقارے شبہی جمعی اوباش را بر سرش فرستاد تا تیغ بیدار و را بخون او رنگین
 ساختند مورخی این مصراع تاریخ یافت **آہ از خون باقی من باہ ہا این قطوہ از قصیدہ آو**

وہی از حاشیہ

مرا زمان جو خویش چہرہ کا ہے بہ اگر کنے ز برائے جھو و کنا سے درین دو فعل شینع آلفد ز شاعت نیست نہ در سلام فرومایگان صدر نشین	کہ از شراب عرفان سفلیہ گلنار سے و گر کنے ز برائے مجوس گلکار سے درین دو کار کر بہ آن مشابہ و شوار سے برو سے سینہ تہی دست و سر فرو آری

از مخالفت بہ تغزل
 لف و آواز و شش با آن ہمہ لطا اول
 ز نجیب عدل لبہ در عہد صدر کامل

ایضا گزیده امیر شکر ثانی

رخم زعفرانی سرشک ارغوانی چون نخل مستندان میں گر چھوڑدوم از انم چه غم زانکه تا بنده نغمه	دلیم پاره پاره بشکل صنوبر ورم دیم چون ابر نیسان بودم بیک پر تو م دیم سازد منو

ادب هم کاسی از خیر و حشیا ن خیال است و دوام آهوان مقال اصلش از کاشان است بیشتر
در بغداد کسری بر دو سالها سباحت کرده و بسیار از شعرا و فضلا در یافتند آخر در تبریز
پایه اقامت افشرد و در ۹۹۹ هجری قمری در سن ۷۰ و ۸۰ سالگی در تبریز در راه بغداد فوت است
شبی تیبیان تبریز را و ما تاراج نمودند رباعی گفته امیر ز اشرف جهان گذرانید در آرزو نه
دینار صله از پیشگاه محبت میرزا اندر دست رباعی این است

دراود هم

دوشینه حسرتیم تبریز من عربان ز لباس عاریت ساخت مرا تسم لب او شه در راحت است خیال اوست که گاهی ز هوش می برم کس را نه بنیم روز غم خرسایه در پهلوی کشید جام چو ز کس گفت در پیش	آمد بر راه بخونیز من این بود توبیه سوخ خیز من خاشاک می بر جبر است مرا و گردن که خبر از خواب راحت است آن هم چو بنیم سوئے او گردانم از من بماشکان سبک روح سرگردان گردید

امام میرزا اشرف جهان خلف قاضی جهان سیف قزوینی است که قریب پانزده سال سابقه
مقامات سرکار شاه طهماسب صفوی بود و با جمعی از انبیا و علمای بزرگ
میرزا اشرف جهان جامع فنون کمال بود و در ۹۹۹ هجری قمری در تبریز در گذشت
آرامی سخن طرائف شیخ سعدی شیرازی که عروج طرز غزل است غالب موقوف گونی هم دارد
مثل این بیت دل و جانم بتو مشغول و نظر در چپ و راست تا نگویند رقیبان که تو منظوری
اما تا نسخ نقوش مانوس امیر خسرو دهلوی که معاصر شیخ سعدی است بانی وقوع گونی گردید
و اساس آن را بلند ساخت میفرماید خوش آن زمان که برویش نظر نهفته کنه پوسوی من نکند او
نظر بگردانم و له غلام آن لفظم کاهدم چو تاز او و له چشم گفت که از در کشید بر پیش

چونستم برورش بسیار در بان گفت این سخن و لکه گرفتار است شاید کاین طرف بسیار می آید
چون تو بیت سخن سخن بی بر از شرف جهان رسید طبع او مائل و قوع گوی و بسیار افتاد و این طرز
بحد کثرت رسانید و پوان مختصری از میرزا شرف جهان حاضر است این چند بیت از آنجا بر چند بیت افتاد

هست صد منت بجان از نصیب بد گوی
قوای بیل که از ویدار گل شاد می بین
شبهای سخن را می که دیدم از تو با پیشتر
نیست پای رفتمم از بزم وصل او مگر
از تو نمان تا بجدای که دیگر مرا
بیا که بنیش چو برسم که کیت است
گر خواهی گوی کار مرا عذر نخواهم
پس از عمری که احوال من بجا میسر
نار وای قیاس است جهان تو بزم
جیب آنکه هست نصیب نیست لب
خوش آن زمان که شرف دل بحد بد
شب که میگفتم بحرم حال خود در پیش
آنکه بعد عسکری گو شکر گفت گویم
امید وصل هست که روز و دوا با
اگر یک حرف با اختیار و بان صد سخن
نوش آن مجلس که از مهر فریب جان عاشق
ز شوق میرم و سوی تو بگرم در بزم
شب برسم که ای بگوی بار شدم
نجان از و بر شمشیر شمشیر شمشیر
چنان استغراق سخن که گر گویم سخن با کس

چون باین تقریب می آرد بیا او را
ببین چون میکند از هم جدا ایام یاران
بر سر کویت اگر بنید کسی منسروا مرا
شمع سان از بد بیرون کشته زین محفل
بهر حسد او و بسختی با بر مرا
گوید که این زهد قدیم آشنای است
چون شرط ادب نیست که گویم چون
نمی پرسد ز من این نیز از اختیار سیر
گهی حال تو بر غنم دل افکار میسر
خودست من و او گامش بر ملا
کسی در آن خبر آرد که یار حسد آید
چشم بر هم داشت آن بد خودی بیدار بود
ای جهان خند را را یکدم سخن گوید
خند دید بر رخ من و آنکه روان شد
نیارم تاب آن بگرفت چو با هم بن گوید
نه بنید سوی یار آهسته با او صد سخن گوید
برای آنکه فتنه عنبر در گمان دگر
در شناختن آواز و شمر سار شدم
نظر بجانب من کرد و شمر سار شدم
در شنای سخن ساز و جنبالی باز شدم

دیوانه و شش روم زورش مستحق را بر م
نشاند بانگ و رویان پیغم خوشترین یارم
چو من پیغام خود با قاصد و کد ار میگویم
خوش آن ساعت که نهانی بر روی بار میزم

وله
وله

وز راه دیگر آیم و تنها شش بنگرم
که گریه بسوی دیگر می سازد و گنگام
ز بیم آنکه از یادش رود صد بار میگویم
چونیکر دلفتن سویم سولی اختیار میدیدم

این مضمون از امیر خسرو است که در همین ترجمه گذشت

بجز مجلس که جاسازم حدیث نیوانم
چنان گوید جواب من که آن کرد قیاب که
ز بهوشه لهنسهم هر چه گوید آن بر می بین
روم آهسته چون آیم بر دوزخ پیش از روه
چون تو انکم که گویم پیش از عیب رقیبان را
بچشم دوستان گرساخت خوارم نیست عمل ما
خوش آن ساعت که پشت حال من بند خواران
یاز رخاست چورنم من بیدان نشست
کجا شد آنکه از مجلس بی دلدار می شاق
می خوردن نهان تو شد فاش جانان از ریب
خوش آن شب که مارا بار رقیبان گفتگوی شد
مردم ازین که بر دکان جفا رقیب
لے ہمیشین رقیب من زار بوده
گر داده اند بار بر شش ترا مناز
لطف نمیشود بسبب اعتدال

وله
وله
وله
وله
وله
وله
وله
وله
وله
وله

که حرف آن مننه نامحربان را در میان پرسم
بجلاس گمن بیدل از و حرف نهان پرسم
چو از زبانش روم مضمون آن از دیگران پرسم
باین امید که ز کتبی کند آن شوخ آوارم
نو پس روز طومارے و شب در کوشش اندازم
کشاید نسیم که میخواند زبون خصم هم باشم
بنازم طاقت و خود نیز حرفی در میان گویم
عنه غرض آن بود که از بزم کند بیرونم
بهانه ساختن هر سخته تنه آمدی بیرون
من با تو گفتیم آنچه بود ما برار سوا سخن
تو هم در بزم نشستیم با ما آمدی بیرون
گر چه بر اے مصلحتی بود جنگ تو
من غافل و تو نیز گرفتار بوده
چون آنکه هم که بر دل راه بار بوده
از بسکه پیش خلق مرا خوار کرده

صدور مکنی ز غیر خجای ریب وله چون آیم که بهنیم فرمود مکنی
چون در میان آنکه مصلحت وله بگریزی از ذوق شنیدن

ام خوش آن بزم چون بول کی وله گوشه پریشان شود بی کمنی
کرو پستار در زای عدم کیولی وله بهانه بگویی من کی در گوار

الفنسی زیدی با خوبان معانی و در و با خوبان مضمون السنی فی الجمله علی کرده بود و بار باره اشعار و اشعار

مانند و میر محمد زمان بسیار سرور گردید و در وقت سخن زاینده خیمه دو نیمه جزا انتخاب از غزلیات
شاه آفرین بدست آمد و این ابیات بر حسب ترتیب افتاد است

غبار سے تا لال انگریز و قائل مارا
شخص تہست با بیست پنج باب است کاران تن
چہ سان از لاله زار آید نسیم جانفرا می گل
بیت پرستی محبت گذشت عمر مستام
من تنگ ظرفت و شرب محراب زیندست
چشم بدور نسیرین داوند مانگر سپید
اوج عزت یافت با نیرہ روزان ہر کہ با
سید سرکشنگی ہر خطہ سوز دل مرا
شعلہ کس آفتہا است اخلاص سبکمنز ان
و ہر پیدن دل نشاد گرد مارا
نواز شہا سے ناس عاقبت آفت بود آفت
رونق دیگر عشق ما است حسن پادرا
بی زری با ہشت آشوب صاحب ہمت آ
کس نگیر و عسوق از گل کہ نباشد بویش
صفائی قوت ز می میرسد مدام مرا
وار و از طول امل شیرازہ اسباب ہمان
سید پر نیض گر آئین شش صاحب دلان
دانہ خاک آلودہ گرد و از انار خندہ ناک
ز پا افتادگان باشد مدوم کردہ را بان
چنین گرمی گذار و برق شرم جلوہ اش گل را
چاک چاک خم خیر تہا سے آید جسم

طپیدن محوشد چون کہ و پر شرم بسمل مارا
دل سے ہر جا بزرگ غنیمہ بابی چون صبا بکشا
نیمباشد نصیب از خلق خوش طہن سیاہان را
ز آب آئینہ سپیداد شیر واپہ ما
میر و چون صبح از خود دور یک سیاغورا
در رہ آن آتشین رخسار پا از سرورا
از بقیل شرمہ جاوردین باشد سیل را
شعلہ جوالہ ام سیر است در منزل مرا
ز آئین شش ہم رفت آتش بنیستان با
پالہ گردش رنگ است خون شہر مارا
کشہ آتش رہان بادی کہ سازد زندہ آتش را
و لہ ابر و دود آہ بلبل باشد این گلزار را
کیہ غاسلے وہان اژدہا باشد مرا
عاقبت در گرد ترک کمال است اینجا
کہ کردہ عیش شش است خط حرام مرا
رشتہ چون بخت اتر میکند گلہ ستارا
کہ دباہیت عمر پوستیگیاہنتہ را
دل کدر مسکنے از ہرزہ خندین چرا
و لہ کہ از نقش قدم گرد و سوراخ کاروان پیدا
و لہ کند طوفانے موج شکست رنگ بلبل را
رشتہ طول امل صرفت رفو کردیم ما

اخبر بزرگ شمع سر خویش به خور
 بزرگ که با بسمه زرد ناتوانی شد
 فروران که در انکار باوه مست جلال اند
 تا دل بتو بر مناسبت من شد
 چون جسم در شیشه آید باوه بزم آرا شود
 بزم وصل با هم شوق تسلیم بر نیت باد
 نباشد لبیک عشق از سوختن مضمون مکتوبم
 هزاران فتنه آتش بکف فرصت طلب دارد
 باران جنون و نه سودا سبب بچار است
 خنده ز غنچه تصویر دل ناشکفت
 عالمی بر باد رفت و عالمی ایجاد شد
 تا کشودم دین دل یار در آغوش بود
 بدام انگیرش تا چند گستاخ آفرینستم
 ز این لبسته چون غنچه گل خواجه در احسان
 بضر بپنخ هم نتوان علاج سر کشان دن
 حسن را محیط سخت روان بید ز موج
 هر تنگ نظر کجا تاب بخاک تو کجا
 تنها خودم صاحب درواشته نامی خویش
 پوشیده چشم میگردد ز آب و آینه
 غلام هند و چشم تو شد که همه نازد
 ما فقیران باو شایسته وقت خویشم آفرین
 ترک حسن گرفت ز سامان شکار
 نواخته که باشد سوختن در پرده اندازش

هر کس که در طریق طلب پیش پا برید
 بسختی جامه دیدم که رنگم عفرانی شد
 نهفته در تنه ناخن پیا که همچو کون طلال اند
 من بر دل و دل فدای من شد
 در سخن کیفیت صاحب من پدید آید
 سپند آید مجلس لبیک آتش زیر پا آمد
 بزرگ شعله آتش ز عنوان دو درخت بود
 چو ز نور سل تا خواجه را سامان شکا شد
 بوسه بدماغ آمد و هوش از سر ما برد
 آه ازین عقل که در ساعت سنگین بستند
 آفرین ناز و نیاز ما و جانان کم نشد
 خواب مای آسیرین محتاج تعبیری نشد
 خدا سازد که گامی نوبت هند قبا آید
 گره و اگر دو نتوانست از زرد دست بردارد
 ندیدی شمع را که سر بریدن گشت سر کشت
 این است امتیاز بزرگان روزگار
 همیشه ما است که دیوانه سنگ است هنوز
 خود چون سپند و جگر هم بر نولس خویش
 رسم خدا نکرده شوم آشنای خویش
 بپیر زلسه خود صفهان سر نه فروش
 صحبت نواب یا خان گر نباشد گوشت با
 آسیرین بیل بود شاه مولی کبرش
 چو مار شمع آتش معجب از پرده سازش

که چندین رنگ کرد از شرب ناب در آنش	وله	بجای شوه در چشم غضب مستش تراشا کن
گر نبودست دیدنت از دمی بنیا غرض	وله	بچو ز کس مردک از دین میگردم بر روی
سر نوشت ما چو ساعه غر خط عصیان شد درینج	وله	آفرین کش نشاء است خون طلا عترت لربا و
قهرمان شمع ناله لسته را دارد معانست	وله	سهل باشد جسم از خورد رنگان پوشیده
شوق قهرمان طیش میشد پیش قهرمان شوق	وله	آفرین بزم خیال او تراشا داشت دوش
در نظربان خورده می آید لب خندان گل	وله	در نشاط آباد زیر خاک بنیست چیده از
چون برق مگر فلک خود عصبایم	وله	از بس که بواسطه قدا و بر وز حسابم
حائل گردن دستت بود گیرنده تسلایم	وله	سکار التفاتم آنسری صیاد می دانم
ناز بر رحمت او چون نکت عصبانم	وله	نیست جز دامن ترش بنم باغ کشتش
بسی چو جود ستاد نیک و بد مناسنم	وله	این طفل طیشان را از راز ما خبر نیست
الفاتحه هر گجا اقتاد منکزل میکنم	وله	آن سبکیارم که در راه فنا چون گرد با
چون نفس در پرده دل جستجوی میکنم	وله	نی همین از یار نظام هر گفتگوی میکنم
رنگ سرو از بیض نهدی دستی بر فرازم	وله	نیارم سرفرو مانی سر انجامی است میارم
خنده چون گل بکند دوران کم فرصت میکنم	وله	گرچه دست درین گلزار چون شبنم چرا
گرد سر لو گردم و خود را در حاشا کنم	وله	آیسین سخت او بسین تا کجا کشید
بر ماتمبیا ن سخت گران چون شب خیم	وله	وحشت بود از صحبت من مرده دلان را
که نتوانمید خود تصویر سپهرین حبه اگر	وله	کجا از اهل صورت مشیوه تجرید می آید
چو تجن ال از زلال نشکی می میکنم	وله	من مستانه باینهای عشق تند خو کردن
بیم گریست افتد بجاک پاسه او کردن	وله	ثوابش از وضوی آب کو خربلج میگیرد
که باشد سر بلند بجا بقدر سر فرو کردن	وله	همین آواز در گوش من از دولا با می آید
شرب تند باشد بیشتر در سوغتن رنگین	وله	اثر صد رنگ دارد سوز دل است محبت را
نمیدانم عتاب آلوده کس تا چه دید از من	وله	نگه وز بر و بر و پشیمین زرد در نقاب آید
بهر ناله آید چون صبح توان ریستن	وله	در خورشید هم آن کش چه دارد درون است

چو آن طغیان که هم سیرت است تا دورن	ول	کجا هم را حسب نگذاشت کردی تو گل چیند
بزار و آن سرین الا تر است بحال او	ول	بلا گردان شو مفر بان روم گرد دست گردم
که بی وطن بودی به از وطن بی تو	ول	کمر بگوشش تو بگشاید از صدت بانی نزار
زناغ بسمل شده مانده به گلستان لاله	ول	زنتی و در نظر من بی خست ای کبک خمام
بهره پیش و کان خویش هر کس بیغیرت	ول	نگون مغفرت اشک ندانست است در پر
که دست از من است بر هم سوون دست پشیمان	ول	بود کاش نمی ندانست قطع طوبار معاصی را
ختم دست نگارین تو محراب است بیدار	ول	تو چون ساقی شوی در سجده می آید میخوران
زگر و سر در خط کم نشد زان چشم گو بانی	ول	بشام بیکسی بیمار نالان بیشتر باشد
اگر روید بزنگ سوزن از هر موی من چشمی	ول	تو انم در تماشاخانه رخ او در دوشن چشمی
آب شو تا قبله شقیق راز فرم شو سکه	ول	سے دل کن در صفات قبله عالم شوی
گل فشاندم بار بستم بلبل	ول	ترک رعنائی است برگ راه عشق
آن سرین بی باوه بستم بلبل	ول	بچو نرگس گر چه جام من تنی است
غلام از نار ازین خط گل جو رشید کالینے	ول	بر لے نرگس ندان آفرین هر چه بیاید

لفظ قالمین بنون هم آمده مؤلف گوید درین بیت لفظ قالمین بنون آمده این هم دست است
 شیخ محمد علی حزمین هر گاه از بندرتبه دار و سیوستان و خدا آباد که هر دو شهر عمده از بلاد هند
 است گردیده شخصی شعری پیش شیخ خواند که قالمین بنون و است شعرا از خاطر نقیب سرآمد شیخ
 لفظ لفظ قالی بی نون است آن شخص پیش فقیر نقل کرد گفتم شیخ فریدالدین عطار نیشاپوری
 در چند نامه مشهور قالمین بنون آورده می فرماید سه مورد را بویا قالمین بود و در آنکه شنش
 یا بیت قالمین بود و آفرین گوید سه در شرب لے که ماییم آلوده دانی نیست به ساغر بکف
 چو لقا و در زندیم پار سایم و محمد علیخان متخلص بنین کشمیری مؤلف تذکره حیات اشعار بیت مذکور را
 در آن تذکره تمام خود نوشته و مروج اول را غیر داده مطلع کرده باین طریق سه آلوده دانی
 است در شرب لے که ماییم به بین قدر تقدیم و تا خیر بیت را از خود ساخت و در ترجمه شاه آفرین
 و نیز که یک بیت مؤلف رساله را که عبارت از بیت مذکور باشد چند خطی و دست فرشته و تا بدست

در خود کرده بود و بیست بلا شک از شاه آفرین است و تین صاحب تصرف شاه آفرین است
 هرگاه بیست مذکور را گفت میر محمد علی بیچ سیالکوئی شنید گفت بیست ناموزون است و در تصویر نام
 مولودت گوید این وزن بحر مضارع است تقطیعش مفعول فاعلان مفعول فاعلان دو بار گاهی فاعلان
 سبع آید و تسبیح زیاده کردن الف بود و سبب خشکی که در آخر جزو افتد پس فاعلان فاعلان شود و
 آن فاعلیان که ازند این فاعلیان هم در آخر مضارع افتد و هم در وسط اگر در یک مضارع فاعلیان
 مضارع دیگر فاعلان آید بیست ناموزن نشود چنانچه میرزا صاحب گوید هر خار این بیابان
 رهنمایی است بهر شبنمی درین باغ جام جهان نمائی است -

اصف تخلص نواب آصفیاه غفران پناه است چون کر این امر طلیل القدر درین صحیفه تفسیریات
 مسامح را می آفرود و درین مملکت سلسله او درین مملکت سلسله است و الویه مادر بلندترین میدان
 افروشتنی جداوری او سعد الله خان بر عظم صاحب قران ثانی شاه جهان است و جد پدری او عابد خان
 که از اکابر سمرقند و از اخلاص شیخ شهاب الدین سهروردی بود عابد خان و عهد شاه جهان در و
 هندوستان شد و در سلک خدمت گزینان شاهزاده اودنگ زیب انتظام یافت و بعد اوردنگ
 آرامی شاهزاده بدیع بنصب پنجراری درجه پهای اعتبار گشت و در منصب صدرات کل صدر آرا
 لر وید و بیست و چهارم ربیع الاول سنه ثمان و تسعین الف در محاصره قلعه کاکنده بزخم گول گوی
 جانفشانی از میدان برو حلف او میر شهاب الدین که از کبر اعداء غلذگانی است رفته رفته بنصب
 بهشت هزار و خطاب غازی الدین خان بهادر فیروز جنگ عارج آسمان ترقی گشت و در جلدوی
 ترویات شایسته که در دست بیجا پور تقدیم رسانید باضافه فقره فرزندار جند بر القاب سابق طره زیبا
 بروستار افتخار زرد و در عهد شاه عالم بصوبه واری کجرات علم مبایات افراخت و در ایام حکومت
 آنجا سنه ثمان و شصتین مائیه و الف کوس رحلت ازین عالم فرودگفت خلف او نواب آصفیاه نام
 اصلی او میر قمر الدین است و سال ولادت او سنه آیین ثمانین الف در زمان غلذگان ب خطاب
 حسین قلیچ خان منصب پنجراری بلند پایه شد و او و اخرا آن عهد بصوبه واری بیجا پور و عنایت بیجا گز
 دور عهد شاه عالم ب خطاب خان دوران بجا در و صوبه داکرا و ده لاقیا یافت و بکثر فرصت بنا بر تاساد
 اعداء حضور ترک منصب کرده و کبکس فقر پوشیده در شاه جهان آباد گوشه انزوا گرفت و در ایام

بجای

در این زمان که شاه از اتریش برآمده بر محبت اهل منصب خطاب برنواخته آمد و در سال اول جلوس محمد فرخسهر
 خطاب نظام الملک بجای منسوخ جنگ و منصب هفت هزار ری و صوبه داری و کن بیابانی گشت و
 چون ایالت دکن با میر الامیر حسین علی خان توفیق یافت و نواب تیفصیل عابدی خلافت شرافت یافت
 و فتح الوقت که مثل عهد شاه عالم بی پروا بال مطلق شمس بنشینند حکومت مراد آباد و بیگانه خلافت
 برگرفت و در حسن سلطنت رفیع الدرجات بصوبه داری مالوا سپرد فرخست و لوی تفاق از امر آن خصوصاً
 نموده قصد کشمیر و کن سجا طرا آورد و در سنه این تلمیث مایه و الف از مالوه متوجه دکن گردید قلعه اسپر از طرف
 و شهر پانپور را از محمد النور خان که در عهد رفیع الدرجات بصوبه داری پانپور را مورثش بود و صلح است آورد
 و نیز در هفتم شعبان سال مذکور برسد و لا اور خان که از حضور بجا ری نواب تلمیث شده بود در موضع حسن پور کاشان
 بظفر یافت و پانپور معاودت نمود و ششم شوال سال سطور برسد عالم علیخان برادر زاده امیر الامیر
 حسین علیخان که نائب دکن بود در لوالا پور نوای لغت بر فرخت و چون طبقه سادات پانپور
 بر سر خور و اعتماد الدوله محمد امین خان که بعد سادات وزیر فرودس آرا مگاه محمد شاه شده بود نیز در گنه
 نواب در سنه اربعه و تلمیث مایه و الف از دکن بحضور رفته پنجم جمادی الاولی بجلعت وزارت قاست مایه
 است فقیر در آن وقت بدار خلافت اقامت و ششم در همان ایام میرزا دوله حیدر علیخان اسفراخی
 ناظم گجرات قدم جرات در دادی یعنی گذاشت فرودس آرا مگاه صوبه داری گجرات و مالوه ضمیر وزارت
 حایالت دکن نواب مقرر کرده مهم حیدر علیخان با و توفیق فرمود نواب پاشنه کوب تا جها بویه قریب گجرات
 خود را رساند حیدر علیخان تا ب مقاد است در خود ندیده نمود و چون ساخته زو نواب عم خود حامد خان را این
 صوبه داری گجرات داده مالوه آمد و نیابت صوبه داری مالوه بظلم الله خان سپرد خود سپرده او اول
 جمادی الاولی از آن سال بدار خلافت مراجعت نمود امر حضور نمود استند که پامی نواب در استان
 خلافت قایم شود مزاج باد شاه را بر گردانیدند در سنه ۱۳۴۴ تلمیث مایه و الف حکومت دکن از غیر نواب
 بیارز خان ناظم حیدر آباد منقض گشت نواب مخالفت هوادار خلافت و موافقت هوای مراد آباد با
 خود که سابق بکمر است اسخا پر و اخته بود بهانه ساخته از فرودس آرا مگاه خصت مراد آباد گرفت مسافر
 فرودیده جانب دکن عطف عنان نمود و بر جناح استعمال خود را بدکن رسانید بیارز خان بمقابل و مقلد
 آیدست و بیوم محرم ۱۳۴۴ تلمیث مایه و الف در شکر که میرزا حیدر علیخان را در مبارزات کشتن سید محمود الملک

دکن نواب گشت بود و رسول این خبر شنید و صوبه گجرات از منزل نواب بمبار الملک سر بلند خان
تونی و صوبه مالوه برگردید و در مقرر گشت آخر فروردین آرا نگاه خاطر با استالیت نواب منوچهر
و در ششم شان و شصتین مایه و الف خطاب آصف جاه سرفراز فرمود و در شصت و هفتمین مایه و
الف بمبار لغه تمام طلب حضور نمود و نواب خلف خود نواب نظام الدوله ناصر جنگ را نایب دکن
روانه حضور شد و آخر ربیع الاول سال مذکور داخل دار الخلافت گشت بعد دو ماه فروردین آرا نگاه
نواب برامی متبذره غنیمت خدمت کرد و صوبه داری اکبر آباد از غزل را چه صوبه و صوبه در مالوه از غیر باقی
به نواب عنایت فرمود و نواب به اکبر آباد آمد و محی الدین قاینی که از بنابر سعاد شد خان زیر و از اقر با
نواب بود و نایب به اکبر آباد کرده عازم مالوه شد و چون کنار دریا چنبل گذشت عمار با کیمق قبیح در
بیخ است و وقت آمدن نواب از دکن کنار روان چنبل لشکر انصاریع بسیار رسانید بود و نواب زیر
اکبر آباد مجین را عبور کرده مشرق رویه روان شد و بر سر آمده و سخن پور گذشته زیر کاپی دوباره دریا
جمن را عبور نمود و در ملک بندلیه درآمد را چه بندلیه با جمعیتی در رکاب شد و بعد طی منازل به جوپال از نواح
به نوبه مالوه سید باجمی را و هم با فوج سنگین و کن استقبال کرد در ماه رمضان سال مسطور در سواد به جوپال
اتس جبال و قتال شتعال گرفت چون خبر آمد آمد نادر شاه گرم بود نواب مصالحه را بر مجاوله ترجیح داد
زود بدارا خلفه برگشت و چون نادر شاه استیلا یافت با نواب نسبت با عمار و دیگر حسن سلوک فرمود
یعنی آمده و چون امیر الامرا مصالحه الدوله خانم در آن محاربه نادر شاه بجا نشد نمود منصب امیر الامرا
مراتب دیگر نواب مقرر گشت درین ایام نواب نظام الدوله ناصر جنگ نایب دکن باخواهی نوابان
خود سر سپرد و نواب بر اصلاح سپردن شصت و شصتین مایه و الف از پادشاه رخصت گرفته بدکن آمد
بستم جمادی الا و در شصت و شصتین مایه و الف در سواد او رنگ آباد جانب غرب با پدر و پسر جنگ
و افش و نواب نظام الدوله زخمها برداشت بدست پدر و الا که اقبال نواب در سنه ست و شصتین مایه
که پسر ملک کرنا ملک بر کشت اول قلعه ترچیا پلی را محاصره کرده مغنوج سواد بعد از آن ملک آراکات را از
قوم نوایت استزاع نمود و در سنه سبع و شصتین مایه و الف قلعه بالکنده از توابع حیدرآباد محاصره کرده از
منرخان دکنی بجزه لشکر در آورده و چهارم جمادی الاخری سنه حدی و شصتین مایه و الف در سواد بر پانوی
عالم کشور قباذ و عش او را نقل کرده در روضه منوره که قریب قلعه دولت آباد است پانین در سنه شصت

برهان الدین غریب و فن کردند در همین سال فردوس آرامگاه محمد شاه و وزیر او اعتماد الدوله
 فتح الدین خان روی توجہ بعالَم جادید آوردند موکت گویدند سه رکن مملکت هندی از همان رفتند
 قضا و حیف شد در گیانه از کف و هر چه برای رطبت این هر سه یافتند تاریخ بنامند شاه زمان با وزیر
 آصف و هر چه نواب از اعظم اوزار دولت تیموری هندی وستان است از عهد خلدی سکان نامناهی و
 فردوس آرامگاه محمد شاه بر چارباش امارت کارانی کرد و قریب سی سال بجا داشت شش صوبه
 دکن که قلمرو چندین بادشاه عالیجاه بود پر وخت جمیع اوزار عهد فردوس آرامگاه عمیال رو بودند و
 در آنم و اذافر زنده بقدم سیریند عجیبات مکی صفات مجبول بخر بود همیشه صدر سرکار و فقرا و علما
 و صلی دارباب استحقاق را بخصور میر و بقدر قسمت هر کس شریفی بطور سیر سید علما و شیخ دیار عرب و انصاری و
 نرسان عراق عجم و اطراف هندوستان صیت قدر دانی او شنیده رو بدین آوردند و اوله اشیلان کشیالو
 بر دند از آثار اوست حصار شهر بنا کرد با پور که در سنه احدی و در عین مایه و الف بنا آن گذشت
 و بر و با تمام رسید و آبادی نظام آباد بالای کتل فردا پور که در و پاره محض بود طرح انداخت و
 و کاروان سواد و تختخانه دل تعمیر نمود و درت ابل هذا ابتدا آرمنا سطاق سنه احدی و در سن
 و مایه و الف تاریخ احداث این آبادی است و حصار شهر بنا حیدر آباد و نهر هر سول که در وسط شهر
 از رنگ آبادی آید نواب سخن موزون میکرد و دیوانی ضمیمه دارد از تیاج طبع شریف است

تامت ابل کرد با خود سن بار آینه را	دله	آمد آب تازه بر روی کاه آینه را
به که تصویر کشته بهیت انسانے را	دله	تا اما شاکے کنے این ابجمن فائے را
سے بسا کار که غفلت بسر انجام آرو	دله	خواب بیدار کند بوٹف کنناے را
ز شوز بحر گر فمیده بخت جبابش را	دله	بسامان فناے خود مہیا شو جو ایش را
سوخت تا و نغ محبت دل دیوانہ ما	دله	شمع گر دید بگرد سر پروانہ ما
طبع سچ کا شانہ مار سخته رنگ نفاست	دله	عسوق آلودہ رو و سبیل ز پروانہ ما
سینکڑو سے طلب ہر جا کہ میخوانی مرا	دله	با یلم ہر چون ورق ہر سو کہ گردانی مرا
و طلب کبیرے پائیم ہستی می دروں	دله	تا پر و سیلاب شک انجام باسانی مرا
سیر گلزارند ہر شہم بجاری دہشتہ است	دله	می بر و در عالم دیگر پشیانے مرا

پس نشو و نما یافت تا آنکه اول نیم سالی در تبریز و شنگستان را
چون ذکر غنیمت در ترجمه نواب اصف جاه افتاد مجمل احوال این فرقه با غنیمت کوشش گذارا خیار
جویان نموده شود تاریخ نامها باز میگوید که از قدیم الایام فرما زوایان هند پیش از عهد اسلام و بعد
آن برای کن حیره دست بودند و همیشه فواج قاهره فرستاده تمام قلمرو کن تالشکا و سرب پور و
سیاحتند الا درین عصر که قوم مره در مالک فتح المسالک هندوستان سبب کارها کردند و چون
کشور کن مالوه و حجرات و صوچیات هندوستان تبریز آوردند مگر صوبه اوده که سبب صیقل
وریای گنگ و در فخر برهان الملک و خلاف او محفوظ ماند و صوبه ملتان و صوبه پنه که سبب دور
وست بودن از کن ضبط غنیمت در نیامد اگر چه تا سبب نیم در ملتان هم رفته اما از دور و سبب
شاه و رانی فرصت عمل کردن نیافت و در صوبه پنه و بنگاله هم عمل غنیمت بودی نشد تا ظم بنگاله بعد مجاهد
مصالحه قرار داده هر سال پیش مقرر می میفرستاد و چنانچه مفصل می آید مره عبارت از دو کوه
داخل آن است ساکنان این سرزمین را مره گویند و زبان مره مخصوص این کسان است
و ریاست غنیمت در قوم بھونسله باشد نسبت بھونسله بر اجمالی او دیوری رسد و راجه مانسے
او دیور فوق جمیع راجه سرزمین راجه پوتانه انداز راجه مانسے و دیگر هر راجه که نور مندر راج می نشیند
او دیور قشقه براسے او میفرستد و او آن قشقه افتخار را بر پیشانی او ب میگذرد و لقب راجه او دیور
و او نسبت خود بنوشیون عادل میرساند چون سعد و خاص ابران را نسخ کرد و اولاد نوشیروان آواره
شدند یکی از اجداد راجه مانسے بمرتب راجگی رسید چون شهر بانو دختر نر و جیره بهیر و نوشیروان
بایرے رفته در حباله کجیح امام حسین رضی اللہ عنہ و راجه مانسے از لطن آن عقیقه امام زین العابدین
رضی اللہ عنہ تولد شد نسل سادات حسینی منحصر در امام زین العابدین است درین صورت قبلیه راجه
او دیور احوال صحیح حال بمنسے امون سادات حسینی اند غنیمت مره را لازم است که با سادات
براعات و مدارات پیش آیند و حق صله رحم بجا آرند القصه کی از اولاد راجه مانسے از لطن و منسے
نخار بود سبب ناموفقت برادران از او دیور برآمده کشور کن افتاد و در نظر کرناکس کن شد
و از جهت عهدگی خاندان خود با عهدهای و کن خوشی بھرسانید و اولاد او در سمرقند سبب است و
دوم بھونسله از قوم بھونسله ساھونسے اول در سلک اتباع برهان نظام شاه نظام داشت تا پناه

پیر ایسم عادل شاه پیوسته نوکری او بر گزید ابراهیم عادل شاه در او شرف خود پر گزید پوئید
 در جاگیر ساہوبے مقرر کر و ساہوبے آنجا برسم ز بسیار ان طرح تو طعن یافت چندی عاسیم
 نوکری صاحبقران ثانی شاه جهان نیز بردوش خدمت گرفته بود و خود در لیاق میکند را سید و
 پیش سیوا در جاگیر بنیابت قیام داشت و چون ابراهیم عادل شاه را عارضہ عرض موت
 تا عرض دو سال طول کشید اختلافات بسیار در ملکات در راه یافت و اکثر سپاہ کوکن بزحمت
 بیجا پورا آمد و آن لایبت و فلاحش از لشکر کے که محافظت کھنہی توان ذکر و خالی ماند درین
 اوقات سیوا کہ رب النور غنیمت کلیم است و بجزئی از ہوشیار و حیا سازد سپاہ گری بود سمع
 فراہم آورد و شہوہ تمروا فاز کرد و فراوان کتلہ را کہ از وجود حضرت شیخان اسباب قلعه دار
 تہی بود برفت آورد و درین اثنا روزگار ابراهیم عادل شاه سپہا بد و پیشش علی عادل شاہ جلوس نمود
 و چون او بتا بر اہل سلطنت و شہرین استقلال بہم رسانیدہ بود و تورا بسیار در ملکات اور و نمود
 سیوا روز بروز قوت گرفتہ بر تمامی قلعہ کوکن استیلا یافت و حصول تازہ نفس خود احد
 نمود و قریب چہل قلعه سابق و لاحق ملو از سامان قلعه داری حکم رسانید و باستظہار حصول کوہ و جنگ
 بحسبیت خاطر و فرخ بال سلزناطاعت علی عادل شاه حمیدہ و علائقہ جاوہ خلافت او نور و دید و ال
 را کہ کوکن سلطنت علی عادل شاه بود بغایت فوج اورا لغت نمود و دستم خان را کہ او ہم از عمدہ با
 آن وقت بود دستم خان او و اجازات خاطر بالکل از طرف عادل شاہ پدید پرداخت شروع
 در قزاقی و ساخت تاراج اطراف نواحی کوکن کرد و چون لایبت کوکن متصل بدربار شہزادہ
 بعضی بنا در اور تصرف آوردہ راہ نے بجزر انیمیرا ہر نے بر ساخت بعضی اوقات کہ قابو میبا
 بر بر نے مواضع متعلقہ باو شاہ ہندی خلد مسکان نیز دست چرات دراز میکرد چون این خبر رسید
 خلد مسکان رسید بر بلنج والا بامیر الامرا شالیہ خان صوبہ دار کوکن صادر شد کہ بدفع سیوا پرواز
 و حمارا جہ سونت نیز بالفاق امیر الامرا برین سہم امور شد امیر الامرا جہد و جہد وافر و تادیب
 و تخریب لایبت او بمقدیم رسانید سیوا اورا شکست و عین و الف بار دومی امیر الامرا چون
 اور و ابولفتح خان پسر امیر الامرا شہید ساخت امیر الامرا معزول شد و صوبہ دار کوکن بشاہنورد
 معزول و نفوذیش یافت چون محم و کن از حمارا جہ سونت خاطر خواہ باو شاہ بکفایت رسید خلد مسکان

اورا بجنور طلبیده بجای اورا چه چی سنگ را تعین فرمود و راجه چی سنگ سیوارا گوشمالیها سے و اخصی داده
 قایم اورا تنگ ساخته سیوا جزا طاعت چاره ندیده بی سلاح آمده باراجه ملاقات کرد و دست
 و تاسه تعلق و ملک ده لک هون پیشکش سرکار بادشاهی نمود و بموجب التماس راجه چی سنگ فرزان
 بادشاهی مشغول بر عقوبت راجه چی نام او صادر شد و سینا پسرش بمنصب پنهنزاری سر فرزای
 و خود با سپهرا داده قتل عقبه خلافت نموده بنیز هم دی القعه مشنه است و بسین این دوا کبر آباد
 دولت زمین بوس اندوخت هموره عنایت ششرا کردید امانت برده بقانیت در عدم اورا ک
 صحبت سلاطین عنایت بادشاه زیاده بر مرتبه خود توقع داشت گوشه رفته بارام سنگ سپه راجه
 چی سنگ انهار از شش کزد حکم شد من بعد از دولت حضور محروم باشد و محافظان پاسداری
 تعین شدند اما سینا پسرش که بلی تقصیر بود از یاریایی ممنوع نشد و مکرر خاطر بادشاه به بود
 که بعد چند می سیوارا از تعلیم خانه ادب بر آورده و مشمول عوطف ساخته نصرت انصاف ارزاست
 شود اما اورا حوصله که این سنگی در یابد بعد سه ماه و نه روز بست و هفتم صفر وضع خود تغییر داده با سینا
 راه فرار گرفت و بدین رفته همیشه هنگامه آرای فساد بود و صوبه داران و کن تندی تا وید و سیر
 تا آنکه بست و چهارم ربیع الاخر سنه احدی و حسین الف فتنه مستی او فرو نشست سینا جهان
 بس که پدر بر پا داشت آخر غلده مکان نفیس متوجه کن شد بست و بیوم ربیع الاول سنه
 ثلث و تعین الف اورنگ آباد را کامیاب تزل ساخت و تا آخر عمر خود درت شست و پنج
 در گوشمالی مرثیه صرف کرد اما از تهاون بعضی امرا که برای اعراض نفسانی خود می خواستند که
 هم مرثیه انفصال پذیرد اتصال این شجره ملعونه بصورت نسبت سینا را دو سپه بود آید
 و سا به راجه بعد رحلت خلد مکان مرثیه ریشیه شرکت در ملک بادشاهی و دانند و رفت
 رفته دست تصرف بمالک خارج و کن سانی تفصیل این اجمال آنکه او آخر عهد حسنه مکان
 یافته بود که با غنیم صلح در میان آید باین شرط که سر صد از محصول ملکی در روپیه بصیغه سر و سنگ
 حصه غنیم مقرر شود بادشاه اسن خان عرف میر ملک را با اسنا و سر و سنگ نزد غنیم فرستاد که
 عهد و پیمان حکم سازد و سر داران غنیم را بلازمست بادشاهی بیار و آخر زای بادشاه برگشته
 و میر ملک را که هنوز اسناد حواله غنیم نگردیده بود بجنور طلبید و در عهد شاه عالم سر و سر و سپه

از حصه عاينا بنعيم مقرر شد و سنده بادشاهی حواله گردید شاه عالم بعد از تسخیر کام بخش در سنه ۱۰۸۰
و عشرين مائة و الف لواي معاودت از دکن بهندوستان براز داشت و صوبه دار دکن با امير
دروا فقار خان و محبت فرمود و القار خان و داود خان بنی را ثبات خود داده و دکن و اگدا
داود خان بنعيم موافقت کرد و قرار داد که آنچه از ملک وصول شود سه حصه از سیر کار بادشاهی باشد
و چهارم حصه از غنيم سوای و هم حصه سردسته که از عاينا که سابق مذکور شد و این تقسیم جاری سار
گشت اما چنانچه بنعيم حواله نشده بود چون صحبت محمد فرخ سیر بادشاه با سادات باره بر محمد
بادشاه امير الامرا سيد حسين عليخان را صوبه دار دکن مقرر کرده از حضور آورد و بعد وصول امير الامرا
بدکن بادشاه با غواي دولت برانمازان بسرداران دکن خصوصاً هوراچه بن سیتا در باب مخالفت
امير الامرا متواتر نوشتجات می فرستاد و در حضور با قطب الملک عبداللہ خان هر روز پرچاش
تازه بر می آید قطب الملک همیشه امير الامرا با بدن در پی تا کند می نوشت لا علاج امير الامرا
و شهنشاه بدکن بیگانه سار سنه ۱۰۸۰ و عشرين مائة و الف با سا هوراچه توسط محمد الفور خان بر بانپوری
و سکر احمی ملها صلح کرد و بشرط عدم تاخت و تاراج ملک عدم قطع طرق و بنگا بدکن با نژده هزار
سوار در رکاب ناظم دکن اسناد چوبنده و سربسکه ششصد و پنجاه کن بلبر خود یا تنخواه کوکن غیره ملکی که لاج
قدمش نامند حواله نمود و بالاجی بن بشونات از برائمه کوکنی دلیل سا هوراچه مقرر شد و در هر یکند و عمل
از جانب بنعيم نصب گشتند یکی مکاسار که چهارم حصه وصول کند و دیگر نائب سردسته بعد انعقاد این
صلح ملک دکن که بعلت نزاع بنعيم خراب بود اگر چه رو با دی گذشت اما ضبط بادشاهی از ملک
برخواست و نخست این تریع سخت سریت نمود امير الامرا بعد مصالحه در سنه ۱۰۸۰ و عشرين مائة و الف
عالم علیخان برادرزاده خود را و دکن نایب گذاشته با سپاه شلین قریب پنجاه هزار از خود و قریب
مرطه بسرداری بالاجی بشونات عازم دارا اختلاف شد و بعد عزل محمد فرخ سیر جلالت سیر بالاجی
در سنه ۱۰۸۰ و عشرين مائة و الف پایه سکر احمی ملها ریلند سار و صاحب اختیار دکن نموده او را با اتفاق
بالاجی بشونات نزد عالم علیخان روانه دکن ساخت این هر دو از حضور بدکن آمده تسلط تمام بهم رسید
از عالم علیخان نامی پیش بود و در سنه ۱۰۸۰ و عشرين مائة و الف فردوس آرام گاه صوبه دار مالوہ در
و قوم ناگزیر مقرر نمود و او آمده خیل گشت و در سنه ۱۰۸۰ و عشرين مائة و الف هو لکر از قوم شهابان از

و از رضای باجی را و سپهر بالاجی بشونات که بعد قوت پذیر بجای او قائم شد از دکن به مالوه رفت با گردن
 بهادر جنگیده او را کشت و تا آمدن صوبه دار دیگر از حضور اولاد گرد و عمر بهادر محافظت شهر چین می نمود و در
 نشست دار لعین مایه و الف محمد خان تنگش صوبه دار مالوه شده باین رسید تا بسبب عیش
 که همیشه بتباخت و تاراج مالوه می پرداخت نقش او در دست نشست و در پنجاه و یکمین
 و مایه و الف صوبه دار می مالوه از تغیر محمد خان بر وجهی سنگ صاحب رسد مقرر گشت تقویت باجی
 بنا بر سبب کفر پیش از پیش شد و در سنه سیست و در لعین مایه و الف باجی را و قدم بجات پیش گذشت
 از دکن قصد تاخت هندوستان کرد و از دار الخلافت مظفر خان برادر مصمصام الدوله خان در آن بدفع
 غنیمت نام و شد مظفر خان در ملک مالوه در آمده تا سر دنج رسید باجی را و در بر و کشته بکن بر گشت
 و مظفر خان بی وقوع جنگ بر دار الخلافت عطف عنان نمود و در سنه سی و پنج و در لعین مایه و الف باجی
 اراده هندوستان کرد و اعتماد الدوله و قمر الدین خان وزیر الممالک و امیر الامرا مصمصام الدوله از حضور
 تنبیه و لعین شدند و آنها با کوبه تمام هر کدام تفاوت بست سی کرده بملک مالوه خرامیدند باجی را و در
 فوج کرد فوجی بسیر و آکر بیلا جا و در مقابله وزیر الممالک فرستاد سه چهار بار جنگ واقع شد هر بار وزیر
 غائب آمد و فوجی دیگر را بسرداری هو لکر در مقابله امیر الامرا فرستاد امیر الامرا بر زحم اعتماد الدوله طرح
 صلح انداخت و بعد صلح هر دو بار الخلافت رجوع نمودند راجه چی سنگ برای تقویت کفر بنخواست که
 صوبه دار مالوه از تغیر خودش باجی را و مقرر شود و متواتر عارض بدرگاه فرودس آرا نگاه بوسا
 امیر الامرا می نوشت امیر الامرا در سنه ثمان و ازین مایه و الف بادشاه را باین معنی زانی ساخت
 مالوه باجی را و تقویت یافت با سلام در آن به حالت غریب بهم رساند و در سنه تسع و در لعین مایه و الف باجی
 با فوج عظیم از دکن عازم مالوه شد و بظلم و ستم آنجا پرداخته بر سر راجه بداد رفت و موضع آتشدار الاقا
 راجه بداد را محاصره کرده مفتوح ساخت راجه خود را بکانه های صعب المسالك کشید باجی را و بطلب
 ملک بداد و خواست که با تریبند که عبارت از ملک مابین جمین گنگ است در آید بیلا جا و در
 مقرر کرد که از دریا می جمین گذشته بایرمان الملک که در آن وقت از صوبه خود حرکت کرده با تریبند
 اکبر بادرسیم بود و او بزد بیلا می جمین را عبور کرده بایرمان الملک مقابل شد بایرمان الملک حساب
 آس و جمعی کثیر را مشغول و مجروح ساخت بیلا می گر خیمه آب جمین را گذاشته خود را پیش باجی را و رساند اکثر

بر دو آب سخن شوق شد و قریب یک هزار پانصد کس با سیری در آمدند بر بان الملک بر کد امر
 یک چادر و ده روپیه داده عرض کرد و باجی را و نخت عظیم کشیده رویشا همچان آباد آورد و اولج باد سا
 بیرون شهر ستاده بجا نقت شهر پر و ختمند مگر حسن خان کو که باوشاه که از غر و خوانی با معرود
 پیش قدم نموده زندگی جاوید شهاوت را بر حیات دور و زره همچان داد بعد خرابی بصره امیر الامرا
 خصصام الدوله از دار اخلاقت بر آمد باجی را و صرفه در جنگ مدیره بجانب اکبر آباد آورده شد
 و امیر الامرا هم دست از تعاقب برداشت و در شانزده ختمین مایه و الف نواب آصف جاه از دکن بر اخلا
 رفت و محبوبه و در مالوه از غزل باجی را و با و مقرر شد نواب عطف عثمان با لوه نموده به بچول رسید باجی را و
 هم از دکن بر جنگ استیصال کمر و در سوادیه بچول مکر را و بر شمار و داد باجی را و رسد غله را
 سد و ساخت و از طرف و علی خیر آمد نادر شاه گرم شد بنا بر آن نواب در مصالحه زود صوبه دار
 مالوه باجی را و گذاشته زود خود را بجهت بادشاه رسانید و در اشتغال نواب در سوادیه بچول مجار به
 باجی را و در کوه بونسله که مکاسار صوبه بر آرز و از بی اعمال ساپورا جید بود شجاعت خان اله آبادی را که
 از جانب نواب بنظم صوبه بر آرمی پر و نخت در ماه رمضان سنه ختمین مایه و الف شهید ساخت
 و چون بنی و سلطنت کهندستان از آمدن نادر شاه راه یافت باجی را و جاگیرات منصب و این
 دکن را که از جانب بادشاه و نواب آصف جاه مقرر بود ضبط کرد چون نادر شاه از هند بولایت
 عثمان نمود نواب نظام الدوله ناصر جنگ نائب دکن سفیری نزد باجی را و فرستاد پنجاه می و عید کرد
 باجی را و دست از ضبط جاگیرات برداشت و در سنه ختمین مایه و الف باجی را و قصد کرد که
 نواب نظام الدوله ناصر جنگ را بر دار و ملک دکن را از ریاست اسلام عالی ساخته بی شرکت اعلام
 نگونسار کفر برافزود و فوجی را فراهم آورده جنوبی سواد اورنگ آباد نازل شد نواب نظام الدوله
 باجی که در شهر داشت بر آمد و قصد کرد که بتاخت دار کوب پونه خراسان نماید غنیمت زوده زوده دریا
 گنگ را عیب نمود از نسبت و هشتم سوال تا قریب عید صبحی یک ماه و چند روز چهار هجرتا کرده اشیر هجرتا
 داشت و با آنکه فوج غنیمت پنجاه هزار سوار بود و فوج اسلام بده هزار نمی کشید هر روز دلاوران اسلام خیره
 دستی می نمودند باجی را و صرفه نمود و صلح و بده صلح گرانید و آمده با نواب نظام الدوله ملاقات کرد و نواب
 نظام الدوله سرکار کون سرکار هندیه هجرتا کرد و داد باجی را و بعد مصالحه مغلوبانه رخت ابل نظر

مالوه کشید و کنار نر بردارین دو از و هم صفر سنه ثلث و شصتین مایه و الف اجبت غفتم مرگی قالی بقی کرده
 و پشرس بالایی بجای او قیام نمود و در همین سال نواب آصف جاه از حضور حضرت دکن گرفته سیله
 شعبان مثل برانپور شد و بالایی که از دکن بالیج میرفتا در برانپور ملازمست نواب آصفجاه صاحب
 کرده راه مالود گرفت و بعد معاودت نواب آصف جاه بدکن تا سال وفات او سال باشد چند
 غنیم شوخی کرد و تمبیه یافته بصلح انجامید و در عهد نواب نظام الدوله ناصر جنگ شهید با ساپورا جبه قوا
 صلح کسبست یا تا آخر عهد نواب نظام الدوله که در نیم سال دکن سری بود صلح بحال ماند و بعد شهادت
 نواب نظام الدوله وفات ساپورا جبه که در سنه ثلث و شصتین مایه و الف واقع شد کار بالایی بالا گرفت
 و ساپورا دعوت پادو برادر عم زاده بالایی که سخت مدبر و محنت کش بود مدارا مهمان شد اینها
 تا این حیات ساپورا جبه حسابی از دو دمان بهونسلار بر میشد بعد سپهر شدن ساپورا جبه
 خلیج انوار شمس کسی را بجای ساپورا جبه بر سرندراج نه نشانند در نام مهمان مالی و ملکی بدست
 خود آورده سرداران قدیم مرهمه را منقاد بلکه معطل ساختند ز نار و نیکار را روز بازار پدید
 آمد چندی خواران ملک راحت کردند قومی که شیوخ آنها گدائی بود بدعوی با و شاهای سر بر آوردند
 زمانه باین دو بیت خواجو کرمانی که در وصف خط معشوق گفته گو با گردید سی پور را مالک
 فغفور دای انده مهران را بسند خان بر نشانم انده تا خود چه دین اند که بسیار بهند راه
 ترکان بیاد شاهای خاور نشانم انده تسلطی که بر همه کو کنی بعد شهادت نواب نظام الدوله
 وفات ساپورا جبه در دکن هندوستان بهم رسانند در همین احوال اولاد نواب آصفجاه غفران
 پناه و غیر هم معلوم ناظر خواهد شد باطل سرگذشت گجرات و بنگال بقلم می آید ابتدا تسلط بر
 گجرات برین احوال است که بعد زوال دولت سادات بارهم در سنه ثلث و شصتین مایه و الف
 فرودس آرا سگاه صوبه داری گجرات از تغییر حیت سنگه و متعدد می گری بندر سورت از تغییر قریه
 خان بمخرالدوله حیدرقلیخان اسفرائینی ضمیر خدمت میرانشی تفویض فرمود حیدرقلیخان بعد گناتیه در
 ولدان خود را نیابت گجرات و تهوور خان را نیابت بندر سورت داده بهر دو مکان فرستاد و چون
 وزارت در سنه اربع و شصتین مایه و الف نواب آصفجاه مفوض شد احرار حضور در شهادت است
 و ملکی خلافت را می نواب آصفجاه و مثل میگردند مخصوص بمخرالدوله حیدرقلیخان فرودس آرا سگاه

بسیار
 در
 حیات
 در
 حیات
 در
 حیات

پنجاه نواب آصفیاه مقدم داشته حیدر علی خان اصبوبه اودینی کجرات مرخص و حیدر علی خان کجرات
رفته علی کرد که شل آن در سبوح عصر نشان نمیدهند و چندان اقتدار بهم رسانید که آثار لغوی ظهور نمودند
صوبه دار کجرات از تغییر نواب آصفیاه مقرر شد و نواب آصفیاه نیابت کجرات بهم نمود
تسلیم نمود و در سنه ۱۱۰۰ مایه و الف صوبه داری کجرات از تغییر نواب آصفیاه بمبارز الملک
سر بلند خان تونی عطا شد مبارز الملک سندی نیابت به شجاعت خان کجراتی فرستاد حامد خان
پنجاه نواب لعلت بیامانی دست و پایی نمیتوانست از او کجرات بر آید در موضع و بد اقامت کرد
و کنتا تامی غنیمت دکنی را بکام خود طلبید و جمعیتی از خود فراهم آورده بر سر کجرات رفت شجاعت
هم از کجرات بر آمد و آتش حرب زبانه زد و شجاعت خان نفعی در باخت رستم علی خان برور
شجاعت خان در آن وقت حاکم بندر سورت بود خیر قتل برادرشینس که سبب محاربه با حامد خان
سامان نمود و بیلاهی کایکوار را که از سردار مرهم بود و در حدود سورت هنگامه آراسه داشت با خود
رفتیم ستم با جمعیت فریب بست هزار از سورت بر آمد حامد خان نیز با جمعیت خود و کنتان که آن جم
فریب بست هزار میشد از احمد آباد کوچید کنتا در کامی تلافی فرقی نمود بیلاهی کایکوار اگر چه در ظاهر
رستم علی خان بود اما در باطن بدلات کنتا با حامد خان اتفاق داشت لهذا حامد خان غالب آمد و رستم علی
بقتل رسید مبارز الملک سر بلند خان بعد اجتماع هنگامه حامد خان در سنه ۱۱۰۰ مایه و الف
از در اختلاف جانب کجرات نهفت نمود حامد خان با غنیم بقصد محاربه او از کجرات بر آمد چند
مبارز الملک نصالح مقلم آورد و نواب آصفیاه هم از دکن بهم خود در باب دخل داوون مبارز الملک
پولن حامد خان مرد لا ابالی بود و غنیمت یافت و حامد خان امان بیگ بخشی خود را با فوج غنیمت مبارز الملک
سرتاج جنگ عظیم در میان آمد امان بیگ قتل رسید و شیخ الیه یار بلگرامی بخشی و فوج مبارز الملک
از راه دیگر دخل قلعه احمد آباد شل شهر را تصرف آورد و ناگزیر حامد خان دست از ملک کجرات برداشت
برین نزد نواب آصفیاه رفت بعد از آن غنیم در ملک کجرات سریت کرد و در فتنه رفته عمل بادشاهی
بالکلیه بر جا و خلعت کهن تمام صوبه را فرو گرفت و در سنه ۱۱۰۰ مایه و الف غنیم در بیگانه هم عمل کرد
سرتاج این فتنه چنین است که سرتاج همزی حجه سنه احدی و خمیسین مایه و الف شجاع الدوله ناظم بیگالخت
زندگان از جهان قانر بست پسرش سر فرار خان نائب مناسب اما بسبب طبیعت منافی ریاست اکثر پناه برادر

تاریخ
السلطان
کلیله
و
دینوری

روال و رویخان هجرت جنگ که از نوکران شجاع الدوله بود و از جانب او به نیابت صوبه پهنه می پرورد
 بوای گرفتن بنگاله را در سر خود جاد او با فوجی سنگین تقریب حصول ملازمت میرفرزخان نزم و مشد یاد
 شد و چون قریب رسید میرفرزخان تنبه شد که هجرت جنگ بجا آمده می آید با او و هم قلیل از مرشد آباد
 برآمد حرکت مذبحی کرده قتل رسید و شد قلیخان محمود تخلص ناماد شجاع الدوله در آنوقت ناظم او
 فوجی همراه آورده بخاربه هجرت جنگ شناخت و شکست یافته خود را بدین پیش نویس اصاب
 رسانید میرحبیب از دستانی که بخشی مرشد قلیخان بود مزدور کو بهوشد مکه سار صوبه برار رفته او را
 تحریک بخش بنگاله نمود و فوجی سنگین به سرداری با سکرینت دیوان خود و علی قزاق که در آن
 زرقار بودند همراه میرحبیب کرده بر سر هجرت جنگ به بنگاله فرستاد و قریب بجا جلال و
 قتال طول کشید هجرت جنگ سلسله صلح جنابید و با سکرینت و علی قزاق را با بست و دو سکر
 بهر حیانت در خمیه خود طلبید همه علف تیغ بید ریخت شت فوج نبات المنش شده و رو بفرار
 نهاد و میرحبیب خایب خامر گشتند اما صوبه کنگ را تصرف خود آوردند و هر سال فوج جناب
 و تاریخ بنگاله نیست تا آنکه هجرت جنگ هر سال پیشینی برای رکو مقرر کرد و ملک را از
 خرابی محفوظ داشت حال آنکه کی مناقب این گروه تازه بعرضه آمده بایشیند مره عموما و بر
 دکن خصوصاً طرفه نیتی دارند هر جا دست می یابند و جوه معاش همه مردم را بند کرده بطرف
 خود میکشند و زمینداری را بهما تاجیک که رسبنداری مردم خبر مثل مقدم و پیواری نمیکند
 و با انواع بید و اساس ایشان قهر را از بیخ برکنده بنیاد تصرف خود قایم میکنند و سخاوتند که مالک تمام
 روی زمین بر همه کوه کنی شوند ز راق مطلق تعالی شانه که روزی رسانند مسلمانان هند دست برات
 اصناف خلایق بر همین من نوشته تمام این مالک بیک قوم چه طور سلم تواند شد و بیخرفت مزاج
 و لطافت طبیعت این قوم باید دید که بالاجبی بان اقتدار که سلطنت دکن دهند و قبضه خود در آن
 و چواری خورد و بانان گندم خوش شد و بیاد بجان خام و با بنه خام و کرسنه ستر خام نقل سکر و حال سایر
 برین قیاس باید کرد و چون اصل عشیه بر همه گدائی است و درین هندوان مقرر شده که صدقات را بکسر
 باید و از طبیعت مقوم سلابج نسل بدریوزه گرمی خود کرده طماعی این الغرضی لازم مایهت گردیدند با او
 حصول سلسله اسبابی گدای از طبیعت نمیزد هر محتاجی که بکام رسیدن بر همه جمع میکند نظر انبیا با جود و عظمی

میرحبیب
 بنگاله
 هر سال
 فوج جناب

با درده است هر چه دارد تا بعد که دستار و پای افزا و را کشیده میگیرند و برآمد کار او را حواله عالم بانگ
 خوب گفته که گفت است بدست خلق عالم کاسه در یوزه می بنیم چو گدا چون باد شه گرو گدا ساز و جهانی را
 و سبب خشکی فراغ انبوم آنچه دریافته شد این است که مدار غذای اینها خواه امیر شه خواه فقیر بر دال تو است با
 این ال عملی از روغن که آنرا در مهندی بگهار بگاف فارسی میگویند نیکنند و از خارج هم روغن داخل نیسانند که
 پوست کن فرغ سازد و اگر اینها روغن بخورد اقل قلیل که حکم عدم دارد و مریح سسرخ و طلیت و زرد چوبه هم در هر
 دال نیسانند و مریح سسرخ را تنها نیز فرو میزنند بنابرین لطیفه اینها پشت در پشت از دال توری روغن یا کم روغن
 و مریح سسرخ و طلیت و زرد چوبه متکون میشود و از جهت غذای عار اکثر امراض اینها صفا دی یا از جهت احترا
 مواد سوداوی است و اطباء مهندی موافق قاعده خود که معالجه مثل مسکنند او و به عار و بخوردن میدهند لهذا احتیاج
 انبوم خیلی عاری پس واقع شده و بلا میت حسن خلق اصلا که طبیعت مگر دیده و درین دست سال که قدم
 اینها در زمین مهندستان رسین برخی مردم مهندستان هم استعمال مریح سسرخ آموختند پیشتر رواج این مریح سسرخ
 در مهندستان نبود حتی علم است و کفی شهید که اینهمه مراتب مطابق واقع بقلم آرم تعصب و تضیع اصلا دخل ندارد
 محقق نمائند که بامیه که سابق مذکور شد آن را بزبان کنی مندی میگویند و گرسنه بفتح کاف تازی سکون را در عمل
 فتح سین عمله ام عجی وانه است که آنرا در عربی حب البقر و در فارسی گادوانه و در مندی مشرو و در
 بنانه نامند صاحب تحفه المومنین گوید غیر ماکول است در اول گرم و دوم خشک و صاحب برهان قاطع گوید
 آنرا منقشه کرده بگاودهند گاو را چاق و فر به کند طرفه آنکه بالاجی آنرا منقشه ناکرده تبادل میکرد و گوییم
 قوقالی و سسرخ و او در عمله دانه است که آنرا در مندی ار هر خوانند در دوم عار و در سوم بایس است
 و مریح سسرخ را در فارسی فلفل خراسانی خوانند رفیع الدین قزوینی مصنف عقاید رفیعہ بعبارت عربی
 گوید تر حبه اش این است که فلفل خراسانی غلافی است مثل غلاف تخم زرب و وقت سخته شدن سسرخ
 میشود در شدت حدت و حراقت مثل فلفل سیاه است و طلیت در چهارم گرم و در دوم خشک
 است و زرد چوبه که آنرا در عربی عودق الصفر نامند در سوم گرم و خشک است و از مختصات
 غیر این است که در وفات استاد خود بنین فاروقی مینویسند بزبان عربی و خط عربی ابتدا تاریخ ایشان
 از آغاز ابتدا فاروق است رضی الله عنه که در سیزده هجری بوده و الان سال تاریخ ایشان شصت و نین و بیست
 و الف مطابق است و بعضی بانیه و الف هجری و وجه اختیار تاریخ فاروقی این است که جمله علامی هم در عهد فاروق